

శ్రీగోదాస్తుతి

ఆంధ్రవివరణంతో

వివరణకర్త

శ్రీమాన్ డా॥ ఈ.ఏ. శింగరాచార్యస్వామి

శ్రీగోదాస్తుతి

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

1. శ్రీవిష్ణుచిత్తకులనందనకల్పవల్లీం
శ్రీరంగరాజహరిచందన యోగదృశ్యామ్ ।
సాక్షాత్ క్షమాం కరుణయా కమలామివాన్యాం
గోదామనన్యశరణః శరణం ప్రపద్యే ॥

2. వైదేశికః శ్రుతిగిరామపి భూయసీనాం
వర్ణేషు మాతి మహిమా న హి మాదృశాం తే ।
ఇత్థం విదంతమపి మాం సహసైవ గోదే !
మౌనద్రుహో ముఖరయంతి గుణాస్త్వదీయాః ॥

3. త్వత్ప్రేయసః శ్రవణయోరమృతాయమానాం
తుల్యాం త్వదీయమణినూపురశింజితానామ్ ।
గోదే! త్వమేవ జనని! త్వదభిష్టవార్హాం
వాచం ప్రసన్నమధురాం మమ సంవిధేహి ॥

4. కృష్ణాన్వయేన దధతీం యమునాఽనుభావం
తీర్థై ర్యథావదవగాహ్య సరస్వతీం తే ।
గోదే! వికస్వరధియాం భవతీకటాక్షాత్
వాచః స్ఫురన్తి మకరన్దముచః కవీనామ్ ॥

5. అస్మాదృశా మపకృతౌ చిరదీక్షితానాం
అహ్నాయ దేవి ! దయతే యదసౌ ముకున్దః ।
తన్నిశ్చితం నియమిత స్తవ మౌళిధామ్నా
తన్త్రీనినాదమధురైశ్చ గిరాం నిగుమ్భైః ॥

6. శోణాధరేఽపి కుచయోరపి తుఙ్గభద్రా
వాచాం ప్రవాహనివహేఽపి సరస్వతీ త్వమ్ ।
అప్రాకృతై రపి రసై ర్విరజాస్వభావాత్
గోదాఽపి దేవి ! కమితుర్నను నర్మదాఽసి ॥

7. వల్మీకతః శ్రవణతో వసుధాత్మనస్తే
జాతో బభూవ స మునిః కవిసార్వభౌమః ।
గోదే ! కిమద్భుత మిదం యదమీ స్వదన్తే
వక్త్రారవిన్దమకరన్దనిభాః ప్రబన్ధాః ॥

8. భోక్తుం తవ ప్రియతమం భవతీవ గోదే !
భక్తిం నిజాం ప్రణయభావనయా గృణన్తః ।
ఉచ్చావచై ర్విరహసంగమజై రుదన్తైః
శృఙ్గారయన్తి హృదయం గురవస్త్వదీయాః ॥

9. మాతః ! సముత్థితవతీ మధివిష్ణుచిత్తం
విశ్వోపజీవ్య మమృతం వచసా దుహానామ్ ।
తాపచ్ఛిదం హిమరుచేరివ మూర్తి మన్యాం
సన్తః పయోధి దుహితుః సహజాం విదుస్త్వామ్ ॥

10. తాతస్తు తే మధుభిదః స్తుతిలేశవశ్యాత్
కర్ణామృతైః స్తుతిశతై రనవాప్తపూర్వమ్ ।
త్వన్మౌళిగన్ధసుభగా ముపహృత్య మాలాం
లేభే మహత్తరపదానుగుణం ప్రసాదమ్ ॥

11. దిక్ దక్షిణాఽపి పరిపక్త్రిమపుణ్యలభ్యాత్
సర్వోత్తరా భవతి దేవి ! తవావతారాత్ ।
యత్రైవ రఙ్గపతినా బహుమానపూర్వం
నిద్రాళునాఽపి నియతం నిహితాః కటాక్షాః ॥

12. ప్రాయేణ దేవి! భవతీవ్యపదేశయోగాత్
గోదావరీ జగదిదం పయసా పునీతే ।

యస్యాం సమేత్య సమయేషు చిరం నివాసాత్
భాగీరథీప్రభృతయోఽపి భవన్తి పుణ్యాః ॥

13. నాగేశయః సుతను ! పక్షిరథః కథం తే
జాతః స్వయంవరపతిః పురుషః పురాణః ।
ఏవంవిధాః సముచితం ప్రణయం భవత్యాః
సందర్శయన్తి పరిహాసగిరః సఖీనామ్ ॥

14. త్వద్భుక్తమాల్యసురభీకృతచారుమౌళేః
హిత్వా భుజాన్తరగతామపి వైజయన్తీమ్।
పత్యు స్తవేశ్వరి! మిథః ప్రతిఘాతలోలాః
బర్హాతపత్రరుచి మారచయన్తి భృఙ్గాః ॥

15. ఆమోదవత్యపి సదా హృదయంగమాఽపి
రాగాన్వితాఽపి లలితాఽపి గుణోత్తరాఽపి ।
మౌళిస్రజా తవ ముకున్దకిరీటభాజా
గోదే ! భవత్యధరితా ఖలు వైజయన్తీ ॥

16. త్వన్మౌళిదామని విభోః శిరసా గృహీతే
స్వచ్ఛన్దకల్పితసపీతిరసప్రమోదాః ।
మఞ్జుస్వనా మధులిహో విదధుః స్వయం తే
స్వాయంవరం కమపి మఙ్గళతూర్యఘోషమ్ ॥

17. విశ్వాయమానరజసా కమలేన నాభౌ
వక్షఃస్థలే చ కమలాస్తనచన్దనేన ।
ఆమోదితోఽపి నిగమై ర్విభురఙ్ఘ్రియుగ్మే
ధత్తేన తేన శిరసా తవ మౌళిమాలామ్ ॥

18. చూడాపదేన పరిగృహ్య తవోత్తరీయం
మాలామపి త్వదలకై రధివాస్య దత్తామ్ ।
ప్రాయేణ రఙ్గపతి రేష బిభర్తి గోదే !
సౌభాగ్యసంపదభిషేకమహాధికారమ్ ॥

19. తుఙ్గై రకృత్రిమగిరః స్వయ ముత్తమాఙ్గైః
యం సర్వగన్ధ ఇతి సాదర ముద్వహన్తి ।
ఆమోద మన్యమధిగచ్ఛతి మాలికాభిః
సోఽపి త్వదీయకుటిలాలకవాసితాభిః ॥

20. ధన్యే సమస్తజగతాం పితు రుత్తమాఙ్గే
త్వన్మౌలిమాల్యభరసంభరణేన భూయః ।
ఇన్దీవరస్రజ మివాదధతి త్వదీయాని
ఆకేకరాణి బహుమానవిలోకితాని ॥

21. రఙ్గేశ్వరస్య తవ చ ప్రణయానుబన్ధాత్
అన్యోన్యమాల్యపరివృత్తి మభిష్టువన్తః ।
వాచాలయన్తి వసుధే ! రసికా స్త్రిలోకీం
న్యూనాధికత్వసమతావిషయై ర్వివాదైః ॥

22. దూర్వాదలప్రతిమయా తవ దేహకాన్త్యా
గోరోచనారుచిరయా చ రుచేన్దిరాయాః ।
ఆసీదనుజ్ఝితశిఖావలకణ్ఠశోభం
మాఙ్గల్యదం ప్రణమతాం మధువైరిగాత్రమ్ ॥

23. అర్ఘ్యం సమర్ప్య నియమై ర్నిగమప్రసూనైః
నాథం త్వయా కమలయా చ సమేయివాంసమ్ ।
మాతశ్చిరం నిరవిశన్ నిజమాధిరాజ్యం
మాన్యా మనుప్రభృతయోఽపి మహీక్షితస్తే ॥

24. ఆర్ద్రాపరాధిని జనేఽప్యభిరక్షణార్థం
రఙ్గేశ్వరస్య రమయా వినివేద్యమానే ।
పార్శ్వే పరత్ర భవతీ యది తత్ర నాసీత్
ప్రాయేణ దేవి ! వదనం పరివర్తితం స్యాత్ ॥

25. గోదే ! గుణైరపనయన్ ప్రణతాపరాధాన్
భ్రూక్షేప ఏవ తవ భోగరసానుకూలః ।

కర్మానుబన్ధిఫలదానరతస్య భర్తుః
స్వాతన్త్ర్యదుర్వ్యసనమర్మభిదా నిదానమ్ ॥

26. రఙ్గే తటిద్గుణవతో రమయైవ గోదే !
కృష్ణామ్బుదస్య ఘటితాం కృపయా సువృష్ట్యా ।
దౌర్గత్యదుర్విష వినాశసుధానదీం త్వాం
సన్తః ప్రపద్య శమయన్త్యచిరేణ తాపాన్ ॥

27. జాతాపరాధమపి మా మనుకమ్ప్య గోదే !
గోప్త్రీ యది త్వమసి యుక్త మిదం భవత్యాః ।
వాత్సల్యనిర్భరతయా జననీ కుమారం
స్తన్యేన వర్ధయతి దష్టపయోధరాఽపి ॥

28. శతమఖమణినీలా చారుకల్హారహస్తా
స్తనభరనమితాఙ్గీ సాన్ద్రవాత్సల్యసిన్ధుః ।
అలకవినిహితాభిః స్రగ్భి రాకృష్టనాథా
విలసతు హృది గోదా విష్ణుచిత్తాత్మజా నః ॥

29. ఇతి వికసితభక్తే రుత్థితాం వేంకటేశాత్
బహుగుణరమణీయాం వక్తి గోదాస్తుతిం యః ।
స భవతి బహుమాన్యః శ్రీమతో రఙ్గభర్తుః
చరణకమలసేవాం శాశ్వతీ మభ్యుపైష్యన్ ॥

కవితార్కిక సింహాయ కల్యాణగుణశాలినే ।
శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాన్తగురవే నమః ॥

శ్రీగోదాస్తుతి

(మహావిద్వాన్ కాంచీప్రతివాది భయంకరం అణ్ణంగరాచార్య
స్వామివారి ద్రావిడ వ్యాఖ్యానానికి ఆంధ్రానువాదంతో)

కవితార్కికసింహులనే బిరుదాన్ని పొందిన శ్రీమన్నిగమాంతదేశికులు ఆ బిరుదు సార్థకమని నిరూపించే పలు పలు దివ్యగ్రంథాలను అనుగ్రహించారు. ఇటువంటి దివ్యగ్రంథాల కోవలో వారి స్తోత్రగ్రంథవాఙ్మయం ఒక విభాగం. అనేక శాస్త్రగ్రంథాలలో పరిశ్రమ చేసి చాలా కష్టపడి పొందవలసిన వేదాంత సంప్రదాయార్థ సారాలను మనవంటి అలసులు సైతం సులభంగా తెలిసికొని ఉజ్జీవించే రీతిలో పలు పలు స్తోత్రగ్రంథాలను అమృతంకంటే భోగ్యంగా శ్రీదేశికులు అనుగ్రహించారు. వీటిని అర్థంతో గ్రహించి కంఠస్థం చేయగల్గితే, సర్వజ్ఞత్వం సిద్ధిస్తుందన్నది అతిశయోక్తి కాదు.

స్వామి శ్రీదేశికులు స్వయంగా దశావతారస్తోత్రంలో ఫలశ్రుతిని అనుగ్రహించేటపుడు **"వక్త్రే తస్య సరస్వతీ బహుముఖీ భక్తిః పరా మానసే శుద్ధిః కాపి తనౌ దిశాసు దశసు ఖ్యాతి శ్శుభా జృంభతే"** (అతని ముఖంలో సరస్వతి పలుకులు రీతులను కల్గి ఉంటుంది, అతని మనస్సులో గొప్ప భక్తి కల్గుతుంది, దేహంలో అనిర్వచనీయమైన శుద్ధి కల్గుతుంది. పది దిక్కులలో కీర్తి వ్యాపిస్తుంది) అని అన్నారు. ఒక చిన్న స్తోత్రాన్ని అభ్యసించాలని అనుకుంటేనే బహుముఖపాండిత్యం, భక్తి, కీర్తి - అనే ఇవి అన్నీ అభివృద్ధి అవుతాయని అన్నారు. నిజానికి దేశికుల ఒక్కొక్క స్తోత్రం ఇంతటి గొప్పతనాన్ని కల్గినది అని అనడంలో సంశయం ఏమాత్రం లేదు.

ఆ దివ్యస్తోత్రాలలోని అరుదైన దివ్యార్థాలను అందరు సులభంగా, అందంగా గ్రహించేటట్లుగా వాటిని అనతిసంక్షిప్తంగా, అనతివిస్తృతంగా వ్యాఖ్యానించమనే పెద్దల నియమనంవల్ల, ఆ భాగ్యాన్ని పొందిన నేను ఇపుడు గోదాదేవి విషయంగా శ్రీదేశికులు అనుగ్రహించిన గోదాస్తుతిని వ్యాఖ్యానించాలని ప్రయత్నిస్తున్నాను. స్వామి దేశికులు దక్షిణదివ్యదేశయాత్రకు వెళ్ళినపుడు శ్రీవిల్లిపుత్తూర్ దివ్యదేశంలో వేంచేసి ఉండే సమయంలో అక్కడ గోదాదేవి విషయంగా భక్తిపరీవాహపూర్వకంగా అనుగ్రహించినది ఈ స్తుతి - అని పెద్దల సూక్తి.

శ్రీగోదాస్తుతి

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

1. శ్రీవిష్ణుచిత్తకులనందనకల్పవల్లీం
శ్రీరంగరాజహరిచందన యోగదృశ్యామ్ ।
సాక్షాత్ క్షమాం కరుణయా కమలామివాన్యాం
గోదామనన్యశరణః శరణం ప్రపద్యే ॥

శ్రీవిష్ణుచిత్తకుల = శ్రీవిష్ణుచిత్తులనబడే పెరియాళ్వార్ల వంశమనే, నందనకల్పవల్లీం = నందనవనంలో అవతరించిన కల్పలతవంటిది, శ్రీరంగరాజ = శ్రీరంగనాథుడనే, హరిచందన = కల్పవృక్షాలతో కల్గిన, యోగ = సంబంధంచేత, దృశ్యామ్ = దర్శించదగినది, సాక్షాత్ క్షమాం = క్షమయే మూర్తీభవించినట్లున్నది, కరుణయా = కరుణచేత, అన్యాం కమలామ్ ఇవ (స్థితాం) = ఇంకొక లక్ష్మీదేవివలె ఉన్నది అయిన, గోదాం = గోదాదేవిని, అనన్యశరణః = వేఱొక గతిని లేనివాడనై, (అహం= నేను), శరణం ప్రపద్యే = శరణు పొందుతున్నాను.

శ్రీగుణరత్నకోశంలో శ్రీరంగనాయకిని స్తుతించాలని ప్రారంభించిన శ్రీపరాశరభట్టర్ **"అనుకలతనుకాండ"** అనే మూడవ శ్లోకంలో శ్రీమహాలక్ష్మిని ఒక కల్పలతగా వర్ణిస్తూ పల్కిన రీతిలో ఈ దేశికులు కూడా గోదాదేవిని ఒక కల్పలతగా ఈ స్తుతి మొదటి శ్లోకంలోని మొదటి పాదంలోనే పల్కడం ఆరంభించారు. కల్పలత సకలార్థాలను ఇవ్వగల్గినది; అదే రీతిలో గోదాదేవికూడా తన దివ్యసూక్తులద్వారా సకలార్థాలను అనుగ్రహించగల్గినది.- అనే అర్థం ఇక్కడ వివక్షితం. దేవేంద్రుని ఉద్యానవనానికి నందనమని పేరు. అక్కడే కల్పలత పెరుగుతుంది. ఈ గోదాదేవి అనబడే ఈ కల్పలత **"వేయర్ తఙ్గళ్ కులత్తుదిత్త విట్టుశిత్తన్‌కులమ్"** అనే నందనవనంలో ఆవిర్భవించింది. పెరియాళ్వార్ల కులం గోదాదేవి అవతారంవల్ల చాలా ఔన్నత్యాన్ని పొందిందని దీని తాత్పర్యం.

లత (తీగ) ఏదైనా ఒక ఉపఘ్నాన్ని ఆలంబనంగా చేసికొంటే తప్ప నిలువ లేదు. అదే రీతిలో ఈ గోదాదేవి అనే లతకూడా శ్రీరంగనాథుడనే కల్పవృక్షాన్ని ఆశ్రయించుకొని, చుట్టుకొని ప్రకాశిస్తూ ఉంటుంది. **"ఎనక్కే తన్నై త్తన్ద కఱ్పకమ్"** (నాకే తనను అనుగ్రహించిన కల్పకం) అని ఆళ్వార్లు తిరువాయ్‌మొళ్ళి ప్రబంధంలో భగవానుని అపూర్వ కల్పవృక్షంగా అభివర్ణించడాన్ని గమనించవచ్చు. అమరకోశంలో **"పంచైతే దేవతరవో మందారః పారిజాతకః, సంతానః కల్పవృక్షశ్చ పుంసి వా హరి చందనమ్"** అని అంటూ అయిదు వృక్షాలు దేవవృక్షాలుగా చెప్పబడినవి అని, వాటిలో ఏదైనా ఒక వృక్షాన్ని నిర్దేశించినా, అన్నీ చెప్పబడ్డాయని కవి సమయం. **"శ్రీరంగరాజ ఏవ హరిచందనః కల్పవృక్షః, తేన సహ యోగేన నిత్యసంయోగేన రమణీయామ్"** అని ఇచటి విగ్రహవాక్యం. **"మానిడవర్‌క్కెన్ఱు ప్పేచ్చుప్పడిల్ వాళ్గకిల్లేన్"** (మానవులకోసమనే మాట వినబడితే బతుకలేను) అనే నిశ్చయాన్ని పల్కిన రీతిలోనే భగవానుని కాంతునిగా పొంది ఆనందించిందని భావం.

"సాక్షాత్ క్షమా" అనే ప్రయోగం ద్వ్యర్థకప్రయోగం. క్షమా అనే పదం భూమికి వాచకం. ఓర్పుకు- అంటే- క్షమాగుణానికి కూడా వాచకం. ఈ రెండర్థాలు ప్రకృతంలో వివక్షితాలే. గోదాదేవి యోనిజ కాదు. సీతాదేవివలె భూమినుండి ఆవిర్భవించింది. కనుక, భూమి పిరాట్టియొక్క అంశావతారంగా చెప్పబడుతున్నది. అందువల్ల భూమి అనే అర్థం ఇక్కడ వివక్షితం. సర్వంసహ అయిన ఆ భూదేవిగుణం క్షమ. ఇది ఈమెకు భగవత్ప్రీత్యప్రయుక్తపురుషకారత్వైకాంతికం. కనుక ఆ అర్థంకూడా ప్రకృతంలో వివక్షితమే.

"కరుణయా అన్యామ్ కమలామివ-స్థితామ్" - ఆ క్షమాగుణానికి సైతం జన్మస్థానం అయిన కరుణ గోదాదేవిపట్ల గూడుకట్టుకొన్న తీరును చూస్తే **"దేవ్యా కారుణ్యరూపయా"** అని కీర్తింపబడే లక్ష్మీదేవి స్వయంగా ఈ విధంగాకూడా ఒక రూపాన్ని పొందింది కాబోలు ! అనే రీతిలో ఉంటుందని భావం. **"అల్లినాళ్ తామరై మేల్ ఆరణఙ్గిన్ తుణవి' కదా !** అందువల్ల ఇటువంటి గోదాదేవిని శరణు పొందుతున్నాను- అని అన్నట్లయినది.

ఈ శ్లోకంనుండి మొదటి ఇరవై ఏడు శ్లోకాలు వసంతతిలకవృత్తంలో కూర్చబడ్డాయి. **"ఉక్తం వసంతతిలకం తభజా జగైకః"** అని ఆ వృత్తలక్షణం తెలుపబడింది.

2. వైదేశికః శ్రుతిగిరామపి భూయసీనాం
వర్ణేషు మాతి మహిమా న హి మాదృశాం తే ।
ఇత్థం విదంతమపి మాం సహసైవ గోదే !
మౌనద్రుహో ముఖరయంతి గుణాస్త్వదీయాః ॥

గోదే = ఓ గోదాదేవీ !, భూయసీనాం శ్రుతిగిరామ్ అపి = పలు పలు వేదవాక్యాలకు సైతం, వైదేశికః = అందనిది అయిన, తే మహిమా = నీ గొప్పతనం, మాదృశాం = నావంటివారియొక్క, వర్ణేషు = అక్షరాలలో, న హి మాతి = అణగి ఉండదుకదా !, ఇత్థం = ఈ విధంగా, విదంతమ్ అపి = తెలిసికొంటున్నవాడను అయినా, మాం = నన్ను, త్వదీయాః గుణాః = నీ కల్యాణగుణాలు, మౌనద్రుహః సంతః= (నా) మౌనాన్ని అపహరిస్తున్నవై, సహసా ఏవ =బలాత్కారంగానే, ముఖరయంతి = (నన్ను) ఎక్కువగా పలికేటట్లు చేస్తున్నవి.

భగవానుని మహిమ, ఏవిధంగా వేదాలచేత పరిచ్ఛేదించడానికి, ఇంతటిది అని తెలియడానికి సాధ్యం కాదో, ఆ విధంగానే పిరాట్టి (లక్ష్మీదేవియొక్క) మహిమ కూడా వేదాలకు అపరిచ్ఛేద్యం - అనే విషయం సర్వసమ్మతం. గోదాదేవి భూదేవియొక్క అంశమనేదికూడా సర్వసమ్మతం. అందువల్ల "వేదాలకుకూడా ఇదమిత్థంగా నిశ్చయించి పలుకలేని నీ మహిమను అల్పజ్ఞుణ్ణి అయిన నేను వర్ణించాలని అనుకోవడం తెలివితక్కువతనం". అని అనుసంధించడంతగినది అని తలచి, ఆ విధంగా అనుసంధించిన శ్రీదేశికులు - "నేను ఈ స్తుతిని విన్నపించాలని ప్రారంభించడం వ్యర్థమైన ప్రయత్నంగా కన్పిస్తున్నదే!" అనే అర్థాన్ని పూర్వార్ధంలో వ్యక్తం చేసి, వెంటనే తామే సమాహితులై స్తుతించడంలో ప్రవర్తించిన రీతిని శ్లోకం ఉత్తరార్ధంలో తెలుపుతున్నారు.

గోదాదేవీ! నీ కల్యాణగుణాలకు అన్నిటినీ వర్ణించాలనే గంపెడాశతో నేను ప్రవర్తిస్తున్నాను. నీ కల్యాణగుణాలు మూగవానినికూడా మాటలాడించగల్గినవి. కనుక, స్వేచ్ఛగా స్తుతితో ప్రవర్తించాలనే భావన లేని నన్నుకూడా అవి బలాత్కారంగా ప్రేరేపిస్తున్నాయి కనుక పరవశుడనై నీ స్తుతిలో ప్రవర్తిస్తున్నాను- అని భావం.

"శ్రుతిగిరా మపి అవిషయైః" - అని ప్రయోగించవలసినచోట తత్పర్యాయంగా **"వైదేశికైః"** అని ప్రయోగించడం ఒక గంభీరమైన కవితాచమత్కారం. **"వైదేశికః"**- **"విభిన్నదేశవర్తీ"** అని భావం. **"నాన్మఱైకళ్ తేడి యెన్టుమ్ కాణమాట్టా చ్చెల్వన్"** (నాల్గువేదాలు వెదకిన ఏనాటికీ అంతు దర్శించలేని కల్యాణగుణసంపన్నుడు) అనే ఆళ్వార్ల ప్రయోగంవంటిదే ఇది. **"భూయస్యః - అత్యంతం బహ్వ్యః భూయస్యః, తాసామ్ భూయసీనామ్"** అని విగ్రహవాక్యం. **"వర్ణేషు"** అనే పదానికి స్తుతులలో అనే అర్థాన్ని చెప్పడంకూడా పొసగుతుంది. **"వర్ణో ద్విజా దౌ శుక్లాదౌ స్తుతౌ వర్ణం తు వాఽక్షరః"** అని అమరకోశవచనం. **"మౌనద్రుహః"** - నేను మౌనంగా నోరు

తెఱవకుండా ఉండడాన్ని చూచి సహించలేనివి- అని దీని భావం. ఇదికూడా ఒక చమత్కారమైన కవితాప్రయోగం.

3. **త్వత్ప్రేయసః శ్రవణయోరమృతాయమానాం**
తుల్యాం త్వదీయమణినూపురశింజితానామ్ ।
గోదే! త్వమేవ జనని! త్వదభిష్టవార్హాం
వాచం ప్రసన్నమధురాం మమ సంవిధేహి ॥

జనని = తల్లీ! గోదే = గోదాదేవీ!, త్వత్ప్రేయసః = నీ వల్లభుడైన భగవానుని యొక్క, శ్రవణయోః = చెవులకు, అమృతాయమానాం = అమృతంవలె భోగ్యమైనది, త్వదీయ మణినూపురశింజితానాం = నీ, రత్నాలు పొదిగిన పాదమంజీరాల మధుర ధ్వనులకు, తుల్యాం = సాటి వచ్చేది, త్వత్+అభిష్టవ +అర్హాం = నిన్ను స్తుతించడానికి తగినది, ప్రసన్నమధురాం = ప్రసన్నమధురమైనది అయిన, వాచం = వాక్కును, త్వమ్ ఏవ = నీవే, మమ= నాకు, సంవిధేహి = అనుగ్రహించాలి.

ఈ స్తుతి గోదాదేవియొక్క అనుగ్రహంవల్లనే పరమభోగ్యంగా రూపొందింది- అనే విషయాన్ని ఈ శ్లోకం ద్వారా దేశికులు ధ్వనింపజేస్తున్నారు. శ్రీపరాశరభట్టర్ శ్రీగుణరత్నకోశంలో- **"శ్రియః శ్రీః ! శ్రీరంగేశయ ! తవ చ హృద్యాం భగవతీం శ్రియం త్వత్తోప్యుచ్చైః వయమిహ ఫణామః శ్రుణుతరామ్, దృశౌ తే భూయాస్తాం సుఖతరలతారే శ్రవణతః పునర్హర్షోత్కర్షాత్ స్ఫుటతు భుజయోః కంచుకశతకమ్"** (లక్ష్మికి లక్ష్మి అయినవాడా! శ్రీరంగశాయీ! నీకు మనోహారిణి, పూజ్యురాలు అయిన లక్ష్మిని నీకంటే అధికురాలిగా మేము ఇపుడు పల్కుతున్నాము. బాగా విను. నీ నేత్రాలు ఆనందంతో చలించే కనుపాపలను కల్గినవి కావాలి. లక్ష్మీదేవి స్తుతిని వినడంవల్ల తిరిగి సంతోషాతిశయంతో నీ భుజాలలో వందలాది కంజుకాలు (చొక్కాలు) చినిగిపోయేటట్లు నీవు ఉప్పొంగాలి) అనే శ్లోకంతో తెలిపిన అర్థాన్ని ప్రకృతశ్లోకంలో శ్రీదేశికులు అనుగ్రహిస్తున్నారు. భగవానుడుకూడా ఈ స్తుతిని ఆలకించి మనస్సులో చాలా ఆనందించాడని భావం. గోదాదేవి తన కాలి అందెలు ధ్వనించేటట్లుగా నడిస్తే ఆ ధ్వని ఎంత ఉంటుందో, అంత భోగ్యంగాను ఈ స్తుతిలోని శబ్దసన్నివేశం ఉంటుంది- అనేది రెండవ పాదంలోని సారార్థం.

"ప్రసన్నమధురామ్"- వివక్షితమైన అర్థాన్ని చాలా ప్రయాసపడి తెలిసికోవలసిన అక్కఱ లేకుండా సులభంగాను, స్ఫుటంగాను తెలిసికోవడానికి తగినట్లు రచింపబడడం ప్రసన్నత్వం. నారికేళపాకంగా ఉండకుండా ద్రాక్షాపాకంగా ఉండడం మాధుర్యం.

4. కృష్ణాన్వయేన దధతీం యమునాఽనుభావం
తీర్థై ర్యథావదగాహ్య సరస్వతీం తే ।
గోదే! వికస్వరధియాం భవతీకటాక్షాత్
వాచః స్ఫురన్తి మకరన్దముచః కవీనామ్ ॥

గోదే = ఓ గోదాదేవీ !, కృష్ణాన్వయేన = శ్రీకృష్ణుని సంబంధంతో, యమునానుభావం దధతీం = యమునానదియేనా ఇది ! అనేటట్లుగా ఉండే, తే సరస్వతీం = నీ వాక్కును (దివ్యప్రబంధాన్ని), తీర్థైః= సదాచార్యులచేత, యథావత్ అవగాహ్య = యథాతథంగా తెలిసికొని, భవతీకటాక్షాత్ = నీ కటాక్షంతో, వికస్వరధియాం = బుద్ధివికాసను కల, కవీనాం =కవులకు, మకరందముచః = మకరందాన్ని వర్షించే, వాచః = వాక్కులు, స్ఫురంతి = స్ఫురిస్తున్నది.

శ్రీకృష్ణుని స్వరూపరూపగుణ విభూతులనుగూర్చి వివరంగా పల్కిన తిరుప్పావైను, నాచ్చియార్ తిరుమొழிని ఉద్దేశించి శ్రీదేశికులు **"తే సరస్వతీమ్"** అని అన్నారు. **"సరస్వతీ"** అనే పదం, వాక్కుకు వాచకమైనట్లే, ఒక నదీవిశేషానికి కూడా వాచకం కనుక, ఆ అర్థంకూడా ఇక్కడ తంత్రేణ వివక్షితం. సరస్వతివలె ఉన్నా, యమునవలె ఉన్నది అనే ఒక చమత్కారార్థాన్ని మొదటి పాదంలో చూపుతున్నారు. అంటే- వీరు స్వయంగా యతిరాజసప్తతిలో **"విగాహే యామునం తీర్థం సాధుబృందావనే స్థితమ్, నిరస్తజిహ్మగస్పర్శే యత్ర కృష్ణః కృతాదరః"** (నిరసింపబడ్డ సర్పాల సంబంధాన్ని కల్గినది (వక్రబుద్ధుల సంబంధాన్ని కల్గినది) అయిన ఏ నీటిలో శ్రీకృష్ణుడు ఆదరాన్ని పొందాడో, గొప్ప బృందావనంలో (సాధు జననం రక్షణలో, స్థిరబుద్ధిని కల ఆయామునులనే (శ్రీకృష్ణుడనే) పవిత్రులైన ఆచార్యుల రూపంలోని యమునానదీతీర్థంలో అవగానించి, అభినివేశాన్ని పొందు తున్నాను) అని పల్కిన రీతినిబట్టి, శ్రీభాగవతాదికథాప్రసిద్ధివైఖరినిబట్టి యమున శ్రీకృష్ణుని సంబంధాన్ని కల్గినది; కృష్ణవర్ణ సంబంధాన్ని కల్గినది- అనే అర్థంకూడా శబ్దసందర్భం వల్ల స్ఫురిస్తుంది. యమునానదీజలాలు నల్లనివి అనికదా ప్రసిద్ధి. గోదాదేవి సరస్వతికి గల కృష్ణాన్వయాన్నిగూర్చి ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసి ఉన్నదా! ప్రతి పాశురంలోను శ్రీకృష్ణగుణానుభవమేకదా ఉంటుంది. అందువల్ల ఇటువంటి సరస్వతిని-

(తీర్థైర్యథావదవగాహ్య) - నదుల లోపలకు దిగడానికి తగిన రేవులకు తీర్థాలని పేరు. ఆచార్యులకుకూడా తీర్థాలని పేరు.

ఇక్కడ గోదాదేవియొక్క సూక్తిని సరస్వతీశబ్దంతో నిర్దేశించిన రీతికి అను రూపంగా **"తీర్థైర్యథావదవగాహ్య"** అనే పదాలను ప్రయోగించడం అత్యంతం రసావహం. మహానదులలో రేవు కాని చోట దిగితే అపాయమే కల్గుతుంది. తగిన రేవులలో దిగి, స్నానం చేసే ఫలాన్ని పొందాలి. అదే రీతిలో ఈమె ప్రబంధాలలోకూడా సదాచార్యముఖంగా అవగాహిస్తే తప్ప గొప్ప గొప్ప అర్థాలను పొందడానికి సాధ్యం కాదని భావం. గోదాదేవియొక్క దివ్యసూక్తులు అత్యంతం గంభీరాలైన అర్థాలను కల్గినవి కాబట్టి, వాటిని పైపైన గమనించినందువల్ల తగిన ఫలాన్ని పొందలేరు. బాగా లోతుగా పరిశీలించినవారికే వాటిలోని అరుదైన అర్థాలు లభిస్తాయి అనే భావాన్ని **"అవగాహ్య"** - అనే పదంద్వారా దేశికులు స్ఫురింపజేశారు. ఈ రీతిలో గోదాదేవియొక్క దివ్యసూక్తులలో అవగాహించేవారికి ఆమె కటాక్షమూలంగా సద్బుద్ధి వికసించి అభివృద్ధమవుతుంది -అని, అటువంటి వారు తేనెకంటే తీయని మధురవాక్కులను రచించగల్గిన సామర్థ్యాన్ని పొందుతారని శ్లోకం ఉత్తరార్ధంలో తెలుపబడింది. **"గోదా"** అనే పదం గోదావరీనదికికూడా వాచకంగా నిఘంటువులలో ఉన్నది. అందువల్ల ఈ శ్లోకంలో **"గోదావరీ, కృష్ణా, యమునా, సరస్వతీ"** అనే పుణ్యనదుల పేర్లను చేర్చి శ్రీదేశికులు రచించిన సొబగు సహృదయహృదయైక భావ్యం. సమాసోక్తి అలంకారప్రకారాలలో ఇది ఒక ప్రకారమని ఆలంకారికులు అంటారు. ఈ స్తోత్రంలోనే రాబోయే **"ప్రాయేణ దేవి! భవతీవ్యపదేశయోగాత్"** అనే పన్నెండవ శ్లోకంలో **"యస్యాం సమేత్య సమయేషు చిరం నివాసాత్ భాగీరథీ ప్రభృతయోఽపి భవంతి పుణ్యాః"** అని గోదావరీనదిని గూర్చిన ఒక పౌరాణిక వృత్తాంతాన్ని శ్రీదేశికులు ఉట్టంకించారు. కృష్ణా, యమునా, సరస్వతీ, కావేరీ- ఇత్యాది నదులు కొన్ని విశేష సమయాలలో గోదావరీ నదిలో నివాసాన్ని పొంది పవిత్రాలు అవుతున్నది- అనే ఇతిహాసం దానిలో పేర్కొనబడింది. ఈ శ్లోకంలో ఆ నదులు గోదావరితో కలసి చేరినవని తెలిపే పదప్రయోగంతో ఆ వృత్తాంతం సూచించిన సౌందర్యంకూడా అనుభావ్యం.

5. అస్మాదృశా మపకృతౌ చిరదీక్షితానాం
అహ్నాయ దేవి ! దయతే యదసౌ ముకుందః ।
తన్నిశ్చితం నియమిత స్తవ మౌళిధామ్నా
తన్త్రీనినాదమధురైశ్చ గిరాం నిగుమ్ఫైః ॥

దేవి = ఓ గోదాదేవీ!, అపకృతౌ = అపరాధాన్ని చేయడంలో, చిరదీక్షితానాం= చిరకాలంగా వ్రతాన్ని చేపట్టిన, అస్మాదృశాం = మావంటివారి విషయంలో, అసౌ

ముకుందః= ఈ భగవానుడు, అహ్నాయ = త్వరగా, దయతే = అనుగ్రహిస్తున్నాడు, యత్ తత్ = అనేది ఏది కలదో అది, తవ = నీయొక్క, మౌళిదామ్నా = శిరస్సులో ధరించిన పూమాలికతో, తంత్రీనినాద = వీణతీగెల మధురస్వనంవలె, మధురైః = తీయని, గిరాం నిగుంభైః = వాక్కుల సమూహాలతో, నియమితః = కట్టబడిన వాడైనందువల్ల అని, నిశ్చితమ్ = నిశ్చయింపబడింది.

గోదాదేవీ! భగవద్భాగవతాపచారాలలో చిరకాలంగా కూరుకుపోయిన నావంటివారి విషయంలో కూడా భగవానుడు శీఘ్రంగా అనుగ్రహిస్తున్నాడే ! దీనికి ఏమి కారణం? అని విచారించినపుడు, ఈ విధంగా నిశ్చయింపబడుతున్నది. (అది ఏమంటే) - నీవు ముడుచుకొని ఇచ్చిన పూమాలికచేత, పాడి అర్పించిన పాశుర మాలికచేత ఆ భగవానుడు వశుడైనందువల్లనే - అని (ఆ కారణం) నిశ్చయింప బడింది.

"అన్న వయల్ పుదువై ఆణ్డాళ్ అరఙ్గఱ్కు పన్ను తిరుప్పావై పల్పదియమ్- ఇన్నిశైయాల్ పాడి కొడుత్తాళ్ నఱ్పామాలై, పూమాలై చ్చూడికొడుత్తాళై చ్చొల్లు" (హంసలు సంచరించే సస్యక్షేత్రాలను కల శ్రీవిల్లిపుత్తూర్‌లో అవతరించిన గోదాదేవి శ్రీరంగనాథుని విషయంలో చక్కగా పల్కిన తిరుప్పావై అనే పలు పాశురాలను తీయని రాగంతో పాశురాల మాలికగా గానం చేసి సమర్పించింది. పూమాలికను తన కొప్పులో ముడుచుకొని సమర్పించింది. ఇటువంటి గోదాదేవిని ఓ మనసా! స్తుతించు) అనే తిరుప్పావై తనియన్ పాశురాన్ని ఇంచుమించుగా అనుసరిస్తూ ఈ శ్లోకంలోని ఉత్తరార్ధం రచింపబడింది. ఆణ్డాళ్ రెండు విధాలైన మాలికలతో భగవానుని కట్టివేసింది అని ఈ తనియన్‌లో చెప్పబడింది. **"శూడికొడుత్త నాచ్చియార్"** అని ఆమెకు సంప్రదాయంలో ప్రసిద్ధంగా వ్యవహరింపబడే తిరునామానికి చెందిన ఐతిహ్యాన్ని తెలిపే రీతిలో, **"స్వోచ్ఛిష్టాయాం స్రజి నిగళితం యా బలాత్కృత్య భుంక్తే"** (తాను ముడుచుకొని విడచిన ఆ మాలికచే బంధించి ఏ గోదాదేవి బలాత్కారంగా భగవానుని అనుభవించిందో) అని భట్టరు అనుగ్ర హించిన రీతిలో తాను ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన పూమాలను స్వామికి ఇచ్చి, **"తొణ్డర్‌క్కు అముదుణ్ణ చ్చొల్‌మాలైకళ్"** (భక్తులకు అమృతంవంటి పాశురాల మాలికలను) ను పాడి సమర్పించి - ఈ విధంగా రెండు రీతులలోని మాలికలతో భగవానుని ఆనందింపజేసి, గోదాదేవి అతనిని తనకు సర్వాత్మనా విధేయునిగా చేసికొన్నది. మనవంటివారు అంతా భగవద్భాగవతాపచారాలలో చిరకాలంగా ఎల్లప్పుడు లగ్నమై ఉన్నా, ఆణ్డాళ్‌యొక్క అంతరంగవర్గానికి చెందినవారం కనుక,

మన దోషాలను స్వామి గమనించకుండా, ఆణ్డాళ్‌పట్ల తనకు గల ప్రేమకారణంగానే మనపట్లకూడా అనుగ్రహిస్తున్నాడు- అని ప్రకృతంలో శ్రీదేశికులు పల్కుతున్నారు.

క్రూరపాపాలను లెక్కలేకుండా చేసిన మనంకూడా గోదాదేవి అభిమానంలో ఒదిగి ఉంటే, భగవానుని కృపకు తప్పకుండా లక్ష్యం కాగలము- అనే విషయం ఇక్కడ శ్లోకంలో సూచింపబడింది.

(అపకృతౌ) - ఈ ప్రయోగంలోని ఏకవచనం జాత్యేకవచనం. పలు అపచారాలను ఇది లక్షిస్తుంది. "ఇటువంటివారి విషయంలో అపచారపడ్డాము" అని స్పష్టంగా శ్లోకంలో చెప్పబడకపోయినా, ప్రసంగవశాత్తు, భగవద్భాగవతవిషయంలో- అని అర్థసిద్ధం.

(చిరదీక్షితానామ్) - అనేకజన్మపరంపరలుగా ఇదే రీతిలో మనం అపచార పడుతున్నాము- అనే విషయం ఈ ప్రయోగంద్వారా సూచితం.

(అహ్నాయ) - ఇది అవ్యయపదం. వెంటనే- అని దీని అర్థం.

(తంత్రీనినాదమధురైః)- వీణతంత్రులనుండి వెలువడే తీయని నినాదంవలె గోదాదేవియొక్క దివ్యసూక్తులు మధురాలు - అని భావం. **"మున్నల్ యాழ்పయిల్ నూల్ నరమ్బిన్ ముదిర్ శువైయే"** అని అంటూ తిరువాయ్‌మొழி దివ్యప్రబంధంలో కూడా రాగమాధుర్యానికి తంత్రీనినాదాన్ని ఉదాహరణగా ఆழ்వార్లు పలికారుకదా!

6. శోణాధరేఽపి కుచయోరపి తుఙ్గభద్రా
వాచాం ప్రవాహనివహేఽపి సరస్వతీ త్వమ్ ।
అప్రాకృతై రపి రసై ర్విరజాస్వభావాత్
గోదాఽపి దేవి ! కమితుర్నను నర్మదాఽసి ॥

దేవి = గోదాదేవీ !, త్వం = నీవు, అధరే= (నీ) అధరంలో, శోణా + అపి = ఎఱ్ఱని రంగునుకల్గినదానివైనా, (శోణానదివి అయినా), కుచయోః = వక్షస్సులో, తుంగభద్రా అపి = గొప్ప బలిమిని కల్గిన దానివి అయినా, (తుంగభద్రానదివి అయినా), వాచామ్ = వాక్కులయొక్క, ప్రవాహనివహే = ప్రవాహాల సమూహంలో, సరస్వతీ అపి = సరస్వతీదేవివి అయినా, (సరస్వతీనదివి అయినా) అప్రాకృతైః = ప్రకృతి సంబంధం లేని, రసైః = భక్తిరసాలతో (తీర్థాలతో), విరజా అపి = రజోగుణం లేనిదానివి అయినా (విరజానదివి అయినా), కమితుః = నీ వల్లభుడైన స్వామికి, స్వభావాత్ = సహజంగానే, గోదా అపి = సూక్తులను అనుగ్రహించేదానివిగా, (గోదానదిగా), నర్మదా = పరిహాసాలను పలికేదానివిగా (నర్మదానదివిగా), అసి నను = ఉన్నావు కదా.

ఈ శ్లోకంలో పలు నదుల పేర్లు చమత్కారపరంగా ప్రస్తావింపబడ్డాయి.

ఓ గోదాదేవీ! నీవు శోణానదివి అయినా, తుంగభద్రానదివి. గొప్ప ప్రవాహాలతో ప్రవహించే సరస్వతీదేవి అయినా, ఈ సంసారలోకంలో లేని దివ్య తీర్థంతో నిండిన విరజానదివి, గోదావరినదివి, నర్మదానదివి -అని పరస్పర విరుద్ధమైన రీతిలో ఈ శ్లోకం రచింపబడడం గమనార్హం.

దీనిలో అంతరార్థమేమంటే - "గోదాదేవీ! నీ అధరం ఎఱ్ఱని రంగును కల్గి ఉన్నది. నీ స్తనాలు (జ్ఞాన, భక్తులు) గొప్ప వైభవంతో సుభగంగా ప్రకాశిస్తున్నవి. నీ అమృతవాక్కుల ప్రవాహాన్ని చూస్తే విద్యాదేవతగా ఆరాధింపబడే సరస్వతీదేవి నీవే అనేటట్లున్నది. నీవు నీ వల్లభుడైన భగవానునిగూర్చి పవిత్రమైన సత్త్వగుణాత్మకాలైన అనుభవాలతో, మనోరథాలతో నిండిన నీ రెండు ప్రబంధాల రూపంలో ఆ స్వామికి సాక్షాత్తు సమర్పించావు. ఇటువంటి వైభవంతో ప్రకాశించే నీవు నాయకుడైన భగవానునకు పలు పరిహాసవచనాలతో ఆనందాన్ని వృద్ధిచేస్తున్నావు"- అని.

(అధరే శోణా) - **"కోవైవాయాళ్"** అనే రీతిలో పండిన దొండపండువంటి అధరాన్ని కల్గినది- అని అర్థం. **"శోణా"** అంటే ఎఱ్ఱని- అని అర్థం.

(కుచయోః తుంగభద్రా) - **"కొజ్గమేల్ కుఙ్కుమత్తిన్ కుழம்புழியా పుకున్దు ఒరు నాళ్ తఙ్గమేల్ ఎన్నావి తఙ్గుమ్"** (నా స్తనాలపై పూయబడిన కుంకుమ పంకం పూర్తిగా చెదఱిపోయేటట్లుగా ఒకనాడు అతడు వచ్చి నాతో సంశ్లేషిస్తే, నా ప్రాణాలు నిలుస్తాయి) అని, **"కొమ్మైములైకళ్ ఇడర్ తీర క్కోవిన్దఱ్కోర్ కుற்றేవల్, ఇమ్మై ప్పిఱవి శెయ్యాతే ఇని ప్పోయ్ చ్చెయ్యుమ్ తవన్దానెన్?"** (నా స్తనాల ఆర్తి తీరేటట్లు గోవిందునకు అంతరంగ కైంకర్యాన్ని ఈ జన్మలోనే చేయకుండా తరువాత వేఱొక దేశాన్ని (పరమపదాన్ని) చేరి చేసే తపస్సు ఎందుకు?) అని గోదాదేవి స్వయంగా అనుగ్రహించిన రీతిలో స్తనతటాలలో భగవానుని సంశ్లేషమనే పరమప్రాప్యాన్ని పొందినందువల్ల గొప్ప క్షేమాన్ని కల్గినది- అని భావం. కుచాలకు తుంగమైన భద్రం (క్షేమం) ఏమంటే- భగవానుని నిత్యసంశ్లేషమేకదా !

(వాచామ్ ఇత్యాది) - ఆణ్డాళ్ దివ్యసూక్తులను పరిశీలించినపుడు "సాక్షాత్తు సరస్వతియొక్క ఆవిర్భావమే ఈమె" అనే రీతిలో తోస్తుంది. సరస్వతినది అయినా, విరజానదియై ఉన్నది- అని అనడంలో అర్థవిరోధం తోస్తుంది. దీనికి పరిహారం ఏవిధంగా అంటే- సరస్వతీశబ్దాన్ని నదీపరంగా గ్రహించకుండా, వాగధిష్ఠాన దేవతగా గ్రహించాలి. **"విరజాస్స్వభావాత్"** అనే ప్రయోగంలో **"విరజాః"** అని విసర్గాంతంగా పదవిభాగాన్ని చేయాలి. **"విగతం రజః యస్యాస్సా-విరజాః"**- రజోగుణం లేనిది- అని భావం. దీనివల్ల తమోగుణరాహిత్యం కూడా అర్థాత్ సిద్ధం. శుద్ధసత్త్వగుణమే మూర్తీభవించినదని భావం.

(స్వభావాత్) - తులసి అంకురించేటపుడే సువాసనతో అంకురించేటట్లుగా సత్త్వగుణంతో ఆవిర్భవించినదని భావం. **"స్వభావాత్"** అనే పదాన్ని ముందుకు అన్వయించికూడా అర్థాన్ని చెప్పవచ్చు. అపుడు **"స్వభావాత్ గోదా"** అని అన్వయం. అర్థవిరోధం తోచేటపుడు **"విరజా"** అని అవిసర్గంగాను పదవిభాగం చేయడానికి తగిన రీతిలో పదప్రయోగంచేయబడడం గమనార్హం. విరజాపదానికి పిమ్మట **కచటతపేత్యాది** వర్ణాలతో కూడిన పదాలు ప్రయోగింపబడి ఉంటే ఈ విధంగా రెండు రీతులలో పదవిభాగాన్ని చేయడం వీలు కాదు. కాని, ఇక్కడ సకారాదిగా పదాన్ని **"స్వభావాత్"** అని ప్రయోగింపబడడంవల్ల, వినేటపుడు విసర్గం కల్గి ఉన్నట్లు, లేనట్లు- రెండు రీతులలో తోస్తుంది.

(అప్రాకృతైః రసైః విరజాః) - రసమనే పదం ఇక్కడ శ్లిష్టం. తీర్థానికి, ఆశకు రసమని పేరు. విరజానది అప్రాకృతజలలాతో నిండి ఉంటుంది. గోదాదేవి, ప్రాకృతపదార్థ గోచరం కాని (భగవదేక గోచరమైన) పలు రీతులలోని మనోరథాలను కల్గి ఉండడంవల్ల అనవద్య- అనే అర్థం ఇక్కడ వివక్షితం.

(గోదా అపి నర్మదా అపి) - **'గోదా'** అనే పదం గోదావరికికూడా పేరు. కనుక, గోదావరీ నదిగా ఉన్నా, నర్మదా నదిపై ఉన్నావు - అనేది ఇక్కడ అర్థవిరోధం. దీనికి పరిహారం ఏవిధంగా ? అంటే, **"గోదా"** -గోద అనే తిరునామాన్ని కల్గినదానవై ఉన్నావు, **'కమితుః నర్మదా అపి"** - **"నర్మాణి దదాతి ఇతి నర్మదా"** అనే వ్యుత్పత్తిని నర్మదా శబ్దానికి చెప్పాలి. **"నర్మ"** అనే పదం శృంగారలీలను, పరిహాసోక్తిని తెల్పుతుంది. భగవానునకు శృంగారలీలను ఇస్తుంది అని, ప్రణయదశలో స్వామితో పరిహాసోక్తులను వినోదంగా పల్కుతుంది- అని ఇక్కడ భావాన్ని చెప్పవచ్చు.

ఈ శ్లోకంలో **"అపి"** శబ్దాన్ని ప్రయోగింపబడిన తీరును గమనించాలి. **"శోణా అపి తుంగభద్రా, తుంగభద్రా అపి సరస్వతీ, సరస్వతీ అపి విరజా, విరజా అపి గోదా, గోదా అపి నర్మదా"** అని ఈ రీతిలో వాక్యవిన్యాసం శ్రీవేదాంతదేశికులకు వివక్షితమని చెప్పవచ్చు. ఈ శ్లోకంలో విరోధాభాసం, ఉల్లేఖం, శ్లేష- అనే అలంకారాలు సంకీర్ణాలుగా ప్రయోగింపబడిన అందం వాచామగోచరం.

7. వల్మీకతః శ్రవణతో వసుధాత్మనస్తే
జాతో బభూవ స మునిః కవిసార్వభౌమః ।
గోదే ! కిమద్భుత మిదం యదమీ స్వదన్తే
వక్త్రారవిన్దమకరన్దనిభాః ప్రబన్ధాః ॥

గోదే = గోదాదేవీ!, వసుధా +ఆత్మనః = భూదేవి అవతారం అయిన, తే = నీయొక్క, శ్రవణతః = చెవినుండి, జాతః = పుట్టిన, సః మునిః = ఆ వాల్మీకిముని, కవిసార్వభౌమః = కవిచక్రవర్తి అయిన, బభూవ = అయినాడు, వక్త్ర+అరవింద = ముఖం అనే తామరనుండి స్రవించే, మకరంద = తేనెతో, నిభాః = పోలిన, అమీ ప్రబంధాః = ఈ ప్రబంధాలు, స్వదంతే = చాలా మధురంగా ఉన్నాయి. యత్ ఇదం = అనే ఇది, కిమ్ అద్భుతమ్ = ఏమి ఆశ్చర్యం!

గోదాదేవీ! భూమిలో ఉండే మట్టిపుట్ట భూదేవికి చెవి -అని వేదం పల్కింది. నీవు భూదేవియొక్క అంశభూతురాలవు. కనుక, పుట్ట నీకు చెవి. ఆ పుట్టనుండి పుట్టినవాడు వాల్మీకిమహర్షి. అతడు కవిచక్రవర్తిగా స్తుతింపబడుతున్నాడు. నీ చెవి అనే పుట్టనుండి పుట్టిన వాల్మీకియే అద్భుతమైన శ్రీసూక్తిగా పొగడబడే శ్రీమద్రామాయణాన్ని పాడి కవులలో ప్రాథమ్యాన్ని, ప్రాధాన్యాన్ని పొందగా, నీముఖం నుండి సాక్షాత్తు వెలువడే ప్రబంధాలు తామరనుండి స్రవించే తేనెవలె భగవానునకు, లోకంలోనివారికి దివ్యామృతంగా భాసించి పరమభోగ్యంగా ఉండడంలో ఏమి ఆశ్చర్యం!

తైత్తిరీయ యజుర్వేదారణ్యకంలో "శ్రోత్రం హ్యేత పృథివ్యాః, యద్వల్మీకః" అని అధ్యయనం చేయబడుతున్నది. దీని అర్థం. ఏమంటే భూమిలో కన్పించే పుట్ట భూదేవికి చెవి అని. ఆణ్డాళ్ భూదేవియొక్క అవతారం కనుక, ఆమెను భూమి అని అభేదవ్యపదేశం చేయవచ్చు. కనుక, పుట్ట ఆమె చెవి. దీనివల్ల పుట్ట నుండి పుట్టిన వాల్మీకి మునివరుడు గోదాదేవి కర్ణంనుండి పుట్టినవాడని చెప్పడానికి ఉపపత్తి ఉన్నది. (కనుక వేదాంతదేశికులు ఈవిధంగా అంటున్నారు)

గోదాదేవీ! ఈ విధంగా నీ కర్ణంనుండి ఆవిర్భవించిన ఒకడు, కవి సార్వ భౌముడని లోకంలో అంతట ప్రసిద్ధిని పొందడం, ఆ మునివరుని ప్రబంధం అయిన శ్రీరామాయణం మధురమైనదని ప్రసిద్ధిని పొందడం కాదని అనడానికి, లేదని అనడానికి సాధ్యం కాని విషయాలు. లోకంలో ఒకని చెవిలోనుండి పుట్టిన వస్తువు ఇంతటి గొప్పతనాన్ని కల్గి ఉండడం అప్రసిద్ధం. కాని, నీ కర్ణప్రభావం లోకవిలక్షణం.

నీ చెవిగొప్పతనమే ఇంత విలక్షణమైనది అయినపుడు, ఇక నీ వాక్కు గొప్పతనాన్ని గూర్చి ఏమని చెప్పగలం! నీ ముఖాన్ని చూస్తే అది అరవిందంగా భాసిస్తున్నది. అరవిందం నుండి మకరందం జాలువారడం సహజమే కనుక, మకరందంవంటి దివ్యప్రబంధాలు నీ వాక్కునుండి ఆవిర్భవించాయి- అని అనడంలో ఆశ్చర్యంలేదు సుమా! శ్రీరామాయణానికి కల్గిన భోగ్యతనుగూర్చి కొంచెం ఆశ్చర్యపడాలి తప్ప- నీ దివ్యప్రబంధాలకు ఏర్పడిన భోగ్యతనుగూర్చి కొంచెంకూడా ఆశ్చర్యపడవలసిన పని లేదు- అనేది సారార్థం. దీనివల్ల వాల్మీకికోకిలయొక్క సూక్తులకంటే **"కిళిమొழி"** అయిన గోదాదేవి శ్రీసూక్తులే మిక్కిలి మధురాలు- అనే విషయం సుస్పష్టం.

8. భోక్తుం తవ ప్రియతమం భవతీవ గోదే !
భక్తిం నిజాం ప్రణయభావనయా గృణన్తః ।
ఉచ్చావచై ర్విరహసంగమజై రుదన్తైః
శృఙ్గారయన్తి హృదయం గురవస్త్వదీయాః ॥

గోదే = గోదాదేవీ! త్వదీయాః గురవః = నీ తండ్రి అయిన పెరియాழ்వార్లు మొదలైన పెద్దలు, తవ ప్రియతమం = నీకు చాలా ఇష్టుడైన భగవానుని, భవతీ ఇవ = నీవలె, భోక్తుం = అనుభవించడంకోసంగా, నిజాం = తమయొక్క, భక్తిం= భక్తిని, ప్రణయభావనయా = ప్రణయమనే భావనతో, గృణంతః (సంతః) = పలికేవారై, ఉచ్చావచైః = పలు విధాలైన, విరహసంగమజైః = విశ్లేష-సంశ్లేషాలవల్ల ఏర్పడే, ఉదంతైః = వృత్తాంతాలనుగూర్చి పల్కడంతో, హృదయం = తమ హృదయాలను, శృంగారయంతి = శృంగారరసాన్ని కల్గినవిగా చేసికొంటున్నారు.

గోదాదేవీ! నీవు సహజంగానే స్త్రీ రూపంలో ఆవిర్భవించినందువల్ల, మగవాడైన భగవానుని పలు రీతులలో సేవించి ఆనందించడానికి నీకు తగిన సంబంధం, యోగ్యత, వరుస ఉన్నది. నీతండ్రి అయిన పెరియాழ்వార్లు మొదలైన దివ్యసూరులు జన్మతః పురుషులు. వారు నీ ప్రియుడైన భగవానుని నీవు అనుభవించేటట్లే అనుభవించాలనే గొప్ప ఆశను పొందారు. సహజంగా మగవారైన వారికి ఇది సాధ్యమవుతుందా? తగినది అవుతుందా? అందువల్ల వారు ఒక ఉపాయాన్ని ఆలోచించారు. వారు తమనే స్త్రీగా (నాయకిగా) భావించి, స్త్రీత్వాన్ని తమలో ఆరోపించుకొన్నారు. తమకు భగవానుని పట్లగల భక్తినే ప్రణయంగా భావించారు. అందువల్ల భగవానుని విశ్లేషించడం, తిరిగి సంశ్లేషించడం, దూత్యం పంపడం, మడల్ ఎత్తడం - మొదలైన పలు రీతులలోని అవస్థలలో పలు విధాలైన భావాలను

అనుభవించారు. ఆ అనుభవాల పర్యవసానంగా తమ పాశురాలలో ఆ ఉదంతాలను గూర్చి పాడారు. అందువల్ల సహజంగానే స్త్రీగా పుట్టిన నీకు భగవానుని పట్ల గల అనుభవం వారి అనుభవంకంటే సహజమైనది, గొప్పది. కనుక, అది ఇటువంటిది, ఇంతటిది అని మావల్ల స్తుతించడం సాధ్యమౌతుందా?

గోదాదేవి జన్మతః స్త్రీ. పురుషుని వేఱొక పురుషుడు అనుభవించడంకంటే, స్త్రీ అనుభవించడం తగిన విషయం. అందువల్ల, ఈమె దివ్యప్రబంధంలోని **"ఊనిడైయాళి శఙ్గుత్తమఙ్కేన్ఱు ఉన్నిత్తెళున్ద ఎన్ తడములైకళ్"** (తన దివ్యదేహంలో శంఖ చక్రాలను కల స్వామికోసమే - అని ఆదరంతో వృద్ధిచెందిన నా పీనస్తనాలు) అని, **"కొఙ్గైమేల్ కుఙ్కుమత్తిన్ కుళమ్బళియ ప్పుకున్దు ఒరు నాళ్ తఙ్గమేల్ ఎన్నావి తఙ్గు మెన్ఱురైయీరే"** అని, **"కొళ్ళుమ్ పయనొన్ఱిల్లాత కొఙ్గైతన్నై క్కిళఙ్గోడుమ్, అళ్ళిప్పఱిత్తిట్టవన్ మార్విలెఱిన్దు ఎన్నళలై త్తీర్‌వేనే"** (నిరుపయోగమైన ఈ నాస్తనాలను సమూలంగా పెరికివేసి, అతని వక్షస్సును అధిరోహించి, నా దుఃఖాన్ని పోగొట్టుకొంటాను), **"కొమ్మైములైకళ్ ఇడర్ తీర"** అని గల పాశురాలు తగినవిగాను, సహృదయహృదయావర్జకాలుగాను ప్రకాశిస్తున్నాయి. ఈ విధంగా గోదాదేవివలె పురుషోత్తముని మనంకూడా అనుభవించాలిహొ మనంకూడా పాశురాలను పలకాలి- అని ఆశ పడిన ఆళ్వార్లు ఏమి చేశారు? అని అంటే, "పరమపురుషుని విషయంలో తమకు గల భక్తిని నాయకుని విషయంలో నాయకి పొందే అనురాగసమాధిలో కూర్చి, తాము స్త్రీభావనను కలవారై, భగవానునితో సంశ్లేషించే, విశ్లేషించే అవస్థలను పొంది, ఆ సంశ్లేష-విశ్లేషాలకు తగిన పాశురాలను పల్కి, ఈ విధంగా తమ హృదయాలను శృంగారరసైకతానంగా చేసికొన్నారు.

దీనివల్ల, అనుకరణరీతిలో సాగిన ఆళ్వార్ల భగవదనుభవంకంటే, తనకు సహజమైనది. అయిన ఆణ్డాళ్ యొక్క భగవదనుభవం రసవత్తరం- అనే విషయం స్పష్టపడుతున్నది.

ద్రవిడోపనిషత్తాత్పర్యరత్నావళిలో **"పత్యౌ పద్మాసహాయే ప్రణయిని భజతః ప్రేయసీపారతంత్ర్యం భక్తిః శృంగారవృత్త్యా పరిణమతి మునేః భావబంధప్రథిమ్నా"** అని అంటూ శ్రీదేశికులు తామే స్వయంగా పల్కిన శ్లోకం ఇక్కడ రెండవ పాదానికి అనుగుణంగా అనుసంధేయం.

"భవతీ చ" అనే ప్రయోగంలో **"ఉపమేయాత్ శతగుణముపమానమ్"** అనే ఆలంకారికసమయం స్మరణీయం. ఆళ్వార్ల అనుభవానికి ఆణ్డాళ్ అనుభవాన్ని

ఉపమానంగా చెప్పినందువల్ల, దీనికి గల అతిశయం సుస్పష్టంగా భాసిస్తున్నది. **(ఉచ్చావచైః) - "ఉచ్చావచం నైకభేదమ్"** అని అమరకోశనిఘంటుసూక్తి. నమ్మాళ్వార్లు, పెరియాళ్వార్లు, తిరుమంగైమన్నన్ మొదలైనవారి దివ్యసూక్తులలోని **"అఞ్జిఱైయ మడనారాయ్"**, **"ఆడియాడి"** మొదలైన దశకాలలో వారి భగవత్సంశ్లేష-విశ్లేషాలను గమనించవచ్చు. విశ్లేషదశలో - దూతప్రేషణం, మడల్ ఎత్తడం, ఆక్రందించడం- మొదలైన పలు రీతులను, సంశ్లేషదశలోకూడా ఈ విధంగా భిన్నభిన్న రీతులు ఉండడంవల్ల **"ఉచ్చావచైః"** అని పలుకబడింది.

"గురవస్త్వదీయాః" అనే ప్రయోగంలోని వివక్షితాంశాలు కొన్ని ఉన్నాయి. ఇక్కడ ప్రయోగింపబడ్డ గురుశబ్దం పితృపర్యాయం. **"పెరియాళ్వార్ పెఱ్ఱెడుత్త పెణ్పిళ్ళై వాళియే"** అని ప్రతిదినం శ్రీవైష్ణవలోకం అనుసంధించే వాళిత్తిరునామాను సారంగా ఆణ్డాళ్ పెరియాళ్వార్ల కుమార్తెగా ప్రసిద్ధి చెందినా, ఆళ్వార్లు పదిమందికి ఈమె జ్ఞానపుత్రిక అని పూర్వాచార్యులంతా ఏకకంఠంగా అభిప్రాయపడ్డారు. దానిని అనుసరించియే శ్రీదేశికులు "గురవస్త్వదీయాః" అని అన్నారు. మణవాళ మహామునులు కూడా ఉపదేశరత్తినమాలైలో **"అఞ్జుకుడిక్కు ఒరు శన్తతి"** అని గోదాదేవినిగూర్చి పలికారు. **"అఞ్జుకుడి"** అనే ప్రయోగానికి రెండు విధాలైన అర్థాలను చెప్పవచ్చు. పొయ్‌కై ఆళ్వార్ల మొదలు పెరియాళ్వార్లవరకు గల ఆళ్వార్లను లెక్కిస్తే ఆ ఆళ్వార్ల కులం అయిదు- అని తెలుస్తున్నది. ఏవిధంగా అంటే- పొయ్‌కైఆళ్వార్లు, పూదత్తాళ్వార్లు, పేయాళ్వార్లు- అనే ముగ్గురు కలిసి ఒక కులం. తిరుమళిశైప్పిరాన్, నమ్మాళ్వార్లు, కులశేఖరాళ్వార్లు, పెరియాళ్వార్లు- అనే నల్గురు నాల్గు కులాలు. ఈ విధంగా **"అఞ్జుకుడి"** అని అంటూ గోదాదేవికి ముందు అవతరించిన ఆళ్వార్లవరకు చెప్పినట్లయింది. వారికి అందఱికి ఏకైక జ్ఞానపుత్రికగా అవతరించినది గోదాదేవి- అనేది ఒక అర్థనిర్వాహం. ఇక, రెండవ అర్థనిర్వాహం ఏమంటే- **"అఞ్జుకుడి"** అనే దానికి **"అఞ్జుకిన్ఱ కుడి"** (భయపడే కులం) అనే అర్థాన్ని చెప్పి, ఆళ్వార్లుగా పదిమందిని గ్రహించడం ఇంకొకటి. ఈఅర్థంలో పైప్రయోగం. **"వినైత్తొకై"** (కృదంతపదాన్ని విశేషణంగా కల్గిన కర్మధారయసమాసం.) భగవానునకు ఏమి కీడు మూడుతుందో! అనే అస్థానే భయశంకను పొందే స్వభావం పెరియాళ్వార్లకు చాలా ఎక్కువగా ఉన్నా, పదిమందికి ఆ భయం సాధారణం. ఈ విషయం **"మఙ్గళాశాసనత్తిల్ మఱ్ఱుళ్ళ ఆళ్వార్కళ్ తఙ్గళార్వత్తళవుతానన్ఱి"** (మంగళాశాసనం చేయడంలో మిగిలిన ఆళ్వార్లకు కల ఆశ పరిమితిలో కాకుండా) అనే ఉపదేశరత్తినమాలై పాశురంలోనే చక్కగా స్పష్టం. పెరియాళ్వార్లకువలె పొంగే

ప్రేమ ఇంకొకటి లేదు- అని పల్కినా, మంగళాశాసనంలో "ఆర్వమ్" అంటే - అస్థానే భయశంకను పొందే స్వభావం - అందఱికి ఉన్నది- అని తెలియడంవల్ల "అఝ్జుకుడి" అనే ప్రయోగంతో ఆళ్వార్లను అందఱిని గ్రహించడం సమంజసమే. కనుక, పదిమందికి గోదాదేవి జ్ఞానపుత్రిక అయినది. దీనినిబట్టి "గురవస్త్వదీయాః" అనే ఈ ప్రయోగం పదిమంది ఆళ్వార్లను నిర్దేశిస్తుంది. కొందఱు ఆళ్వార్ల విషయంలో "భక్తిం నిజాం ప్రణయభావనయా గృణంతః" (తమ భక్తిని ప్రణయ భావనతో పలికేవారై) అనే అంశం స్పష్టంగా గోచరించకపోయినా, ఛత్రిన్యాయంతో వారినికూడా కలుపుకొని చెప్పడంలో లోటు లేదు.

9. మాతః ! సముత్థితవతీ మధివిష్ణుచిత్తం
విశ్వోపజీవ్య మమృతం వచసా దుహానామ్ ।
తాపచ్ఛిదం హిమరుచేరివ మూర్తి మన్యాం
సన్తః పయోధి దుహితుః సహజాం విదుస్త్వామ్ ॥

మాతః = తల్లీ, అధివిష్ణుచిత్తం = పెరియాళ్వార్లవలన (భగవానుని మనస్సులో) (విష్ణువు తన మధ్యలో పరుండి ఉండే పాలకడలిలో), సముత్థితవతీం= ఆవిర్భవించినదై, వచసా = వాక్కుతో, విశ్వ + ఉపజీవ్యం = లోకం అంతా ఉజ్జీవించడానికి తగిన, అమృతం = అమృతాన్ని, దుహానాం = స్రవిస్తున్నదై, తాపచ్ఛిదం = తాపాలను తీర్చగల్గినదై, హిమరుచేః = చంద్రునియొక్క, అన్యాం= వేఱొక, మూర్తిమ్ ఇవ = రూపంవలె ఉండే, త్వాం = నిన్ను, సంతః= సత్పురుషులు (అభిజ్ఞులైన పెద్దలు), పయోధిదుహితుః = సముద్రుని కుమార్తె అయిన లక్ష్మీదేవికి, సహజాం = తోబుట్టువుగా, విదుః = తెలిసికొంటున్నారు.

తల్లీ! గోదాదేవీ! మహాత్ములు నిన్ను పాలకడలినుండి పుట్టిన లక్ష్మీదేవికి తోబుట్టువుగా తెలిసికొంటున్నారు. ఏవిధంగా అంటే - దేవతలకోసం స్వామి అమృతాన్ని ఉద్ధరించిన కాలంలో "అశ్వాప్సరోవిషసుధావిధు పారిజాతలక్ష్మ్యాత్మనా పరిణతో జలధిర్బభూవ" (ఉచ్చైః శ్రవం, అప్సరసలు, హాలాహలం, అమృతం, చంద్రుడు, పారిజాతం, లక్ష్మిరూపంలో జలధి పరిణమించింది) అని అతిమానుష స్తవంలో కూరేశులు పల్కిన రీతిలో లక్ష్మీదేవితో పాటు చంద్రుడుకూడా జన్మించాడు. ఆ చంద్రుడే నీవై (గోదాదైవియై) మూర్తీభవించినట్లున్నందువల్ల నిన్ను లక్ష్మీదేవికి తోబుట్టువుగా పల్కడం తగినదే. నీవు, చంద్రునితో పోలి ఉండడం, నీ తిరుమేని యొక్క ప్రకాశంతో మాత్రమేకాదు. ఇంకా పలు రీతులలో ఆ చంద్రునితో సాధర్మ్యాన్ని నీవు కల్గి ఉన్నావు. ఏవిధంగా అంటే- విష్ణుచిత్తోదయం ఆ చంద్రునకు

ఉన్నది. నీకూ ఉన్నది. "వేయర్తఙ్గళ్ కులత్తుదిత్త విట్టుశిత్తన్"కు నీవు పుత్రికవైనందువల్ల నీ విష్ణుచిత్తోదయం ప్రసిద్ధం. "చంద్రమా మనసో జాతః" అనే శ్రుతిని అనుసరించి అతడు విష్ణువుయొక్క చిత్తంలో పుట్టినవాడు కనుక, అతని విష్ణుచిత్తోదయం కూడా ప్రసిద్ధమే. సకలజనులు అభిలషించి ఆదరించదగిన వెన్నెల అనే అమృతాన్ని అతడు ఇస్తాడు. నీవు కూడా సకలజాతీయ భక్తజనులు ఏతేడా లేకుండా అధికరించదగిన శ్రీసూక్తులనబడే అమృతాన్ని అనుగ్రహించావు. అతడు తన కిరణాలతో సకలజనులయొక్క దేహతాపాన్ని తీరుస్తున్నాడు. నీవుకూడా నీ శ్రీసూక్తులతో, నీ దివ్యమంగళవిగ్రహసేవను అనుగ్రహించడంద్వారా మా ఆధ్యాత్మిక - ఆధిదైవిక - ఆధిభౌతికాలనే తాపత్రయాలను తీరుస్తున్నావు. ఈ రీతులలో చంద్రునితో నీవు పోలికను కల్గి ఉండడంవల్ల, లక్ష్మీ సహజాతత్వం (లక్ష్మికి తోబుట్టువై ఉండడం) చంద్రునకువలె నీకుకూడా చక్కగా పొసగి ఉన్నది.

"లక్ష్మీదేవియే సాక్షాత్తు ఆణ్డాళ్‌గా అవతరించింది" అని అనడం, లక్ష్మీదేవికి ఆణ్డాళ్ చెల్లెలువలె జన్మించింది" అని అనడం సంప్రదాయంలో ప్రసిద్ధమే కనుక, ఈ గోదాస్తుతిలో ఈ రెండు రీతులలోని నిర్వాహాలను శ్రీదేశికులు ఆదరించి పలికారు. స్తుతి ప్రారంభంలో "కమలామివాన్యామ్" అని అన్నారు. ఇందులో "పయోధిదుహితుః సహజామ్" అని అన్నారు. ఈ రెండు రీతులలో పల్కడంలో ఏ కొఱత లేదని దీనివల్ల దేశికులు సూచించారు. ఆణ్డాళ్, లక్ష్మీదేవికి తోబుట్టువు అనే ప్రసిద్ధిని ఈ విధంగా శేషాలంకారప్రయోగంతో నిర్వహించిన శ్రీదేశికుల సామర్థ్యం మహాపండితులకుసైతం విస్మయం కల్గించకమానదు. ఆణ్డాళ్‌కు చంద్రునితో సాధర్మ్యాన్ని నిర్వహించి, తద్ద్వారా ఈమెయొక్క లక్ష్మీసహజాతత్వాన్ని నిరూపించినందువల్ల కవిచాతుర్యం వెల్లడి అవుతున్నది.

ఈ శ్లోకంలో **1. అధివిష్ణుచిత్తమ్, 2. విశ్వోపజీవ్యమ్, 3. అమృతమ్, 4.తాపచ్ఛిదమ్**- అనే నాల్గు పదాలలో శ్లేషాలంకారం ఇమిడి ఉన్న సొబగు గమనించదగినది. **"అధివిష్ణుచిత్తమ్"** - విష్ణుచిత్తునినుండి - అని, విష్ణుచిత్తుని మనస్సునుండి- అని రెండు అర్థాలు. మిగిలిన మూడు పదాలలోని శ్లేష స్పష్టం.

10. తాతస్తు తే మధుభిదః స్తుతిలేశవశ్యాత్
కర్ణామృతైః స్తుతిశతై రనవాప్తపూర్వమ్ ।
త్వన్మౌళిగన్ధసుభగా ముపహృత్య మాలాం
లేభే మహత్తరపదానుగుణం ప్రసాదమ్ ॥

తే = నీయొక్క, తాతః తు = తండ్రి అయిన భట్టనాథులు, స్తుతిలేశ = కొద్దిపాటి స్తోత్రానికి, వశ్యాత్ = కట్టబడేవాడైన, మధుభిదః = మధుసూదనుని వల్ల, కర్ణ+అమృతైః = చెవులకు అమృతంవంటి, స్తుతిశతైః= వందలాది స్తుతులతో సైతం, అనవాప్తపూర్వం = ఇంతకుముందు పొందని, మహత్తరపద = పెరియాళ్వార్లు అనే తిరునామాన్ని పొందడానికి, అనుగుణం = తగిన, ప్రసాదం = అనుగ్రహాన్ని, త్వత్ మౌళి = నీ కిరీటంయొక్క, గంధసుభగాం = పరిమళంవల్ల గొప్పతనాన్ని పొందిన, మాలాం = మాలికను, ఉపహృత్య = సమర్పించి, లేభే = పొందాడు.

గోదాదేవీ ! స్వల్పస్తోత్రానికి వశుడయ్యే భగవానుని విషయంలో **"శెవిక్కినియ శెఞ్జొల్"** అని కీర్తించదగిన సూక్తులను (పాశురాలను) వందల కొలది పాడిన మిగిలిన ఆళ్వార్లచేత అంతకుముందు పొందబడని **"పెరియాళ్వార్"** అనే గొప్ప పేరును నీ పితృపాదులైన భట్టనాథులు, నీవు ఆముక్తమాలికను సమర్పించినందువల్ల పొందారుసుమా!

ఆళ్వార్లు అందరిలోను ఆణ్డాళ్‌కు తండ్రి అయిన భట్టనాథులు "పెరియాళ్వార్లు అనే పేరును పొందారు. ఈ ఆళ్వార్లకు ఏం అంశంలో గొప్పతనం? అనే సంగతిని విచారించాలి. మిగిలిన ఆళ్వార్లకంటే ముందుగా ఈలోకంలో అవతరించినవారైన ముదలాళ్వార్లు, తిరుమళిశైప్పిరాన్, నమ్మాళ్వార్లు మొదలైనవారు వారికంటే వయస్సులో పెద్దవారు కనుక వయస్సునుబట్టి పెద్దతనం వీరికి ఉన్నదని అనడానికి వీలు లేదు. ఇక, ఎక్కువ సంఖ్యలో పాశురాలను పాడినందుల్ల కలిగే పెద్దతనం అయినా వీరికి చెప్పే వీలున్నదా? అని చూస్తే ఈ విషయంలో నమ్మాళ్వార్లు, తిరుమంగైమన్నన్ మాత్రమే గొప్పతనాన్ని కలవారు. అందువల్ల ఏకారణంచేత ఈ భట్టనాథులకు పెరియాళ్వార్లు అనే పేరు వచ్చింది-అని విచారించవలసి వచ్చింది. ఆణ్డాళ్, తాను కేశాలలో ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికను ఈ ఆళ్వార్లు భగవానునకు ప్రతిదినం సమర్పించినందువల్ల చాలా ఆనందించిన భగవానుడు వీరికి పెరియాళ్వార్లు- అనే బిరుదు కలిగేటట్లు అనుగ్రహించాడు- అని ఒక కారణం ఈ శ్లోకంలో తెలుపబడింది.

ఈ విధంగా పల్కడం, శ్రీదేశికులు చేసే ఒకానొక ఉత్ప్రేక్ష కావచ్చు. **"మఙ్గళాశాసనత్తిల్ మఱ్ఱుళ్ళ ఆళ్వార్‌కళ్ తఙ్గళార్వత్తళవుతానన్ఱి పొఙ్గుమ్ పరివాలే విల్లిపుత్తూర్ పట్టర్‌పిరాన్ పెఱ్ఱాన్ పెరియాళ్వార్ ఎన్నుమ్ పెయర్"** (శ్రీమంగళాశాసనం చేయడంలో మిగిలిన ఆళ్వార్లకు గల ఆశయొక్క పరిమితిలో కాకుండా,

పొంగే భక్తితో శ్రీవిల్లిపుత్తూర్‌లోని భట్టనాథులు పెరియాళ్వార్ అనే పేరును పొందారు) అనే ఆచార్యదివ్యసూక్తినిబట్టి మిగిలిన ఆళ్వార్లకంటే మంగళాశాసనంలో అంతు లేని అభినివేశాన్ని కల్గి ఉండే కారణంచేతనే ఈ ఆళ్వార్లకు పెరియాళ్వార్లు అనే తిరునామం వ్యవహరింపబడుతున్నది- అనే పూర్వాచార్యసంప్రదాయం కనుక, ఇక్కడ ప్రకృత శ్లోకంలో దేశికులు ఈ విధంగా పల్కినది- గోదాదేవినిగూర్చి తాము చేసే స్తుతికి అనుగుణంగా పల్కిన ఒక ఉత్ప్రేక్ష కావచ్చు -అని కొందఱి పెద్దల వివరణం. **"మన్యే శంకే ధ్రువం ప్రాయః నూనమిత్యేవమాదిభిః, ఉత్ప్రేక్షా వ్యజ్యతే శబ్దైః ఇవశబ్దోఽపి తాదృశః"** అనే ఆలంకారికసమయాన్నిబట్టి ఉత్ప్రేక్షా వ్యంజక శబ్దాలైన **"మన్యే శంకే"** ఇత్యాది పదాలలో ఏదీ ఈ శ్లోకంలో కన్పించడం లేదు కనుక, దీనిని ఉత్ప్రేక్షగా చెప్పడంలో అంత స్వారస్యం లేదు. అందువల్ల ఇది వస్తుస్థితిని తెలుపుతున్నదే -అని అనేవారు కూడా ఉన్నారు. ఈ దృష్టిలో చూచినపుడు పెరియాళ్వార్లు అనే పేరు కల్గడానికి రెండు విధాలైన కారణనిర్వాహాలు సంప్రదాయ సిద్ధాలు- అని చెప్పాలి.

"మహత్తరపదానుగుణమ్" అనే ప్రయోగానికి **"నిత్యవిభూతి ప్రదానానురూపమ్"** అని కొందఱు వ్యాఖ్యానించడం కవిహృదయాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్నదా! అనే అంశం ప్రాజ్ఞులే విచారించాలి.

"స్తుతిలేశవశ్యాత్" అనే సూక్తి భగవానునిగూర్చిన స్వభావోక్తి. తననుగూర్చి రెండు మూడు పాశురాలు పల్కినంతమాత్రంలోనే మహత్తరపదానుగుణమైన అనుగ్రహాన్ని చేసే స్వభావాన్ని భగవానుడు కలవాడైనా, అత్యంతం శ్రవణమధురాలైన అందమైన శ్రీసూక్తులు పెక్కింటిని పాడినా, దానిని (అనుగ్రహాన్ని) చేయకుండా ఉన్నాడనే అర్థాన్ని తెలిపే పూర్వార్ధంలో **"కర్ణామృతైః స్తుతిశతైః"** అనే వ్యస్తప్రయోగం పొసగదు. **"కర్ణామృతస్తుతిశతైః"** అని సమస్తప్రయోగంగా కవి ప్రయోగించి ఉంటారు- అని పలువురు పెద్దలు అంటారు. ఈ సమస్తప్రయోగంలోని స్వారస్యం ఏమంటే - **"కర్ణామృతాని స్తుతిశతాని యేషాం తే, కర్ణామృతస్తుతిశతాః, తైః"** - అనే బహువ్రీహి సమాసంగా చేసి, కర్ణామృతాలైన స్తుతిశతాలను పాడిన మిగిలిన ఆళ్వార్లచేతకూడా (నమ్మాళ్వార్లచేతకూడా) పొందబడనిదైన అనుగ్రహాన్ని ఈ ఆళ్వార్లు పొందారు- అనే విషయం చక్కగా సువ్యక్తమవుతున్నది. **"ఇన్ కవిపాడుమ్ పరమకవికళ్"** అని మిక్కిలి విశిష్టంగా పేర్కొనబడే ముదలాళ్వార్లకు కూడా **"పాలేయ్ తమిళర్ ఇశైకారర్ పత్తర్ పరవు మాయిరమ్"** (పాలవంటి ద్రావిడాన్ని రచించే తమిళ పండితులు, సంగీత గాయకులు, భక్తులు ఆదరించే సహస్రం) అని, **"తొణ్డర్‌క్కు

అముదుణ్ణ చ్చొల్ మాలైకళ్ శొన్నేన్" (భక్తులకు అమృతంవంటి పాశురమాలికలను పలికాను) అని పలికే రీతిలో కర్ణామృతస్తుతిశతాలను పాడిన నమ్మాళ్వార్లకు, ఇంకా ఇటువంటివారే అయిన తిరుమళిశైప్పిరాన్‌కు, కులశేఖరప్పెరుమాళ్‌కు లభించని అనుగ్రహాన్ని ఆణ్డాళ్ ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికను ఉపహారంగా సమర్పించిన కారణంగా ఈ ఆళ్వార్లు పొందారు- అని తెలుపడానికి సమస్తమైన పాఠమే బాగా పొసగుతుంది.

(తన్మౌలిగంధసుభగామ్) - నీ కేశపాశాల సుగంధంతో వాసితమైన- అని భావం. **"మహత్తరపదం లేభే"** అని అనకుండా **"మహత్తరపదానుగుణం ప్రసాదం లేభే"** అని అనడంలోని తాత్పర్యం ఏమంటే- పెరియాళ్వార్లు అనే తిరునామాన్ని భగవానుడే స్వయంగా ఇచ్చి ఉంటే **"మహత్తరపదం లేభే"** అని అనవచ్చు. వీరి అతిశయాన్ని చూచిన మహనీయులే వీరికి **"పెరియాళ్వార్లు"** అనే తిరునామాన్ని సమర్పించి వ్యవహరించడం ప్రారంభించినందువల్ల, ఆ విధంగా చేయడం భగవాను మనస్సును అనుసరించి కనుక, **"మహత్తరపదానుగుణం ప్రసాదమ్"** అని అనబడింది.

ఈ శ్లోకంలో ఆణ్డాళ్ 'ఆముక్తమాలిక'యొక్క వైలక్షణ్యం వర్ణింపబడింది.

11. దిక్ దక్షిణాఽపి పరిపక్త్రిమపుణ్యలభ్యాత్
సర్వోత్తరా భవతి దేవి ! తవావతారాత్ ।
యత్రైవ రఙ్గపతినా బహుమానపూర్వం
నిద్రాళునాఽపి నియతం నిహితాః కటాక్షాః ॥

దేవి = ఓ గోదాదేవీ ! దక్షిణా దిక్ అపి = దక్షిణ దిక్కుకూడా, పరిపక్త్రిమ = పండిన, పుణ్య = పుణ్యంవల్ల, లభ్యాత్ = పొందదగిన, తవ అవతారాత్ = నీ అవతారంవల్ల, సర్వ+ఉత్తరా = అన్నిటికి మించినదిగా, (అన్నిటికీ ఉత్తరదిశలో ఉన్నదిగా), భవతి = అవుతున్నది, యత్ర ఏవ = ఏ దిక్కులో అయితే, రంగపతినా= శ్రీరంగనాథునిచేత, నిద్రాళునా అపి = అతడు నిద్రాళువు అయినా -ఎల్లప్పుడు నిద్రించేవాడైనా, బహుమానపూర్వం = చాలా గౌరవంతో, నియతం = ఎల్లప్పుడు, కటాక్షాః = కటాక్షాలు, నిహితాః = ప్రసరింపజేయబడ్డాయో.

గోదాదేవీ ! **"ఉఱఙ్గువాన్‌పోల్ యోగు శెయ్‌ద పెరుమాన్"** (నిద్రించేవానివలె యోగాన్ని చేసే స్వామి) అని కీర్తింపబడే శ్రీరంగనాథుడు ఏ దిక్కును మిక్కిలి ఆదరంతో కటాక్షిస్తూ నిద్రిస్తున్నాడో, ఆ దిశ దక్షిణ దిక్కు అయినా, గొప్ప

భాగ్యఫలంగా కలిగిన నీ అవతారకారణంగా **"సర్వోత్తరా"** అయినది. అంటే- అందటికి ఉత్తర దిక్కు అయినది. (సర్వోత్కృష్టమైన దిశ అయినది - అని అర్థాంతరం)

గోదాదేవి అవతరించిన దివ్యదేశం శ్రీవిల్లిపుత్తూరు. ఈ ఊరు దక్షిణ దిక్కులో ఉన్నది. అది దక్షిణదిక్కు అయినా, ఉత్తర దిక్కు అయినది- అని విరోధాభాసాలంకారం స్ఫురించేటట్లుగా ఒక చమత్కార ప్రయోగాన్ని శ్రీదేశికులు చేశారు. **"ఉత్తరా"** అనే సంస్కృత పదం ఉత్తర దిక్కును తెలిపేటట్లే, "గొప్పది" అనే అర్థాన్ని కూడా తెలుపుతుంది. కనుక, మొదట ఉత్తర దిక్కు అనే అర్థాన్ని గ్రహించినపుడు అర్థంలో విరోధం భాసిస్తుంది. "దక్షిణదిక్కు అయినా అందటికి ఉత్తర దిక్కుగా భాసిస్తుంది" అనేది ఆ అర్థవిరోధస్వరూపం. గొప్ప అనే అర్థాన్ని గ్రహిస్తే "దక్షిణదిక్కు అన్ని దిక్కులలో గొప్ప దిక్కు అయినది" అనే రీతిలో విరోధపరిహారం చేయబడుతుంది. గోదాదేవియొక్క అవతారంవల్ల దక్షిణ దిక్కు చాలా గొప్పది అయినది- అని తాత్పర్యం. ఆ గొప్పతనమే శ్లోకంలోని ఉత్తరార్ధంలో సమర్థింపబడుతున్నది- **"యత్రైవ"** ఇత్యాదిగా.

"కుడతిశై ముడియై వైత్తు క్కుణతిశై పాతమ్ నీట్టి వడతిశై పిన్బు కాట్టి త్తెన్‌తిశై ఇలఙ్గై నోక్కి" (పడమటి దిశలో కిరీటాన్ని పెట్టుకొని, తూర్పుదిశలో పాదాలను చాచి, ఉత్తర దిక్కులో వెనుకభాగాన్ని చూపి, దక్షిణదిక్కులోని లంకను చూచి) అని పలికే రీతిలో శ్రీరంగనాథుడు దక్షిణ దిక్కును చూస్తూ శయనించి ఉండడం- విభీషణాళ్వాన్‌ను కటాక్షించడంకోసం అనే పౌరాణిక వృత్తాంతం ఉన్నా, గోదాదేవి యొక్క అవతారస్థలమైన శ్రీవిల్లిపుత్తూర్‌పట్ల గల అభినివేశంవల్లనే ఆ దిశను కటాక్షిస్తూ భగవానుడున్నాడు - అని అనడం రసవత్తరం - అని ఇక్కడ కవిహృదయం కావచ్చు. ఆ అభిప్రాయాన్ని స్పష్టంగా తెలిపే వాచకం శ్లోకంలో ఎక్కడా లేకపోయినా, ఇచటి ఉత్తరార్ధంయొక్క సన్నివేశం గమనించినపుడు ఈ విధంగా అనడం చాలా పొసగుతుంది.

(పరిపక్త్రిమపుణ్యలభ్యాత్) - ఫలాన్ని ఇవ్వడానికి ఉన్ముఖంగా ఉండడం **"పరిపక్త్రిమ"** అని అనబడుతుంది. పరిపక్వమైన సుకృతంయొక్క ఫలంగా కల్గింది- అని భావం. **"నమక్కాక వన్దో ఇఙ్గాణ్డాళ్ అవతరిత్తాళ్, కున్దాత వాళ్వాన వైకున్ద వాన్‌పోకమ్ తన్నై ఇకళ్న్దు ఆళ్వార్ తిరుమకళారాయ్"** (మనకోసమే కదా ఈ లోకంలో గోదాదేవి అవతరించింది, ఏ లోటు లేని ఉజ్జీవనమనే వైకుంఠంలోని

గొప్ప వైభవాన్ని కాదని, మనకోసం ఆళ్వార్ల పుత్రికగా) అని శ్రీవరవరమునులు పల్కిన రీతిలో మనవంటి సంసారుల సుకృతఫలంగాకదా ఆణ్డాళ్ అవతరించింది.

(నిద్రాళునా)-ఇది **"ఆళుచ్"** ప్రత్యయాంతమైన పదం. నిద్రను కలవాడు నిద్రాళువు.

12. **ప్రాయేణ దేవి! భవతీవ్యపదేశయోగాత్**
గోదావరీ జగదిదం పయసా పునీతే ।
యస్యాం సమేత్య సమయేషు చిరం నివాసాత్
భాగీరథీప్రభృతయోఽపి భవన్తి పుణ్యాః ॥

దేవి = గోదాదేవీ!, గోదావరీ = గోదావరీ నది, భవతీవ్యపదేశయోగాత్ = నీ పేరును కల్గి ఉండడంవల్ల, పునీతే = పవిత్రం చేస్తున్నది (కాబోలు), యస్యాం = ఏ నదిలో, భాగీరథీ ప్రభృతయః+అపి = గంగ మొదలైన నదులు కూడా, సమయేషు= ఆ యా పుణ్యసమయాలలో, సమేత్య= కూడి, చిరం = చిరకాలం, నివాసాత్ = నివసించడంవల్ల, పుణ్యాః = పుణ్యమైనవిగా, భవంతి = అవుతున్నాయి.

గోదాదేవీ ! గంగమొదలైన నదులు ఏ గోదావరిలో సమయవిశేషాలలో వచ్చి కలసి, చిరకాలం అందులో వసించి పునీతాలు అవుతున్నదో, అటువంటి గోదావరీనది నీ తిరునామాన్ని తాను కల్గి ఉండడంవల్ల కాబోలు ఈ లోకాన్ని తన పుణ్యజలంతో పునీతం చేస్తున్నది.

పంచవటిలో రావణుడు సీతాదేవి అపహరించి తీసికొనిపోయేటపుడు, **"హంసకారండవాకీర్ణాం వందే గోదావరీం నదీమ్, క్షిప్రం రామాయ శంస త్వం సీతాం హరతి రావణః"** అని అంటూ గోదావరిని ఉద్దేశించి "నన్ను రావణుడు అపహరించుకొని పోతున్నాడు - అని శ్రీరామునకు తెలియజేయి'' అని ఆమెను సీతాదేవి వేడుకొన్నది. ఆ విధంగా ఆమె వేడుకోకపోయినా భగవానునకు తెలియజేయవలసిన బాధ్యత ఉన్నా, సీతాదేవి వేడుకొన్న తర్వాతకూడా, గోదావరి ఆ విషయాన్ని శ్రీరామునకు తెలుపలేదు. దీనికి కారణం- రావణునిపట్ల ఆమెకు గల భయం కావచ్చు. యమునానది కంసుని భవనం కింద ప్రవహిస్తున్నది. కనుక కంసునకు భయపడవలసి ఉన్నప్పటికీ, ఆ విధంగా ఆ నది భయపడకుండా, **"యమునాం చాతి గంభీరాం నానావర్తసమాకులామ్, వాసుదేవో వహన్ కృష్ణం జానుమాత్రోదకో యయౌ"** అనే రీతిలో మోకాలిబంటి లోతు కల్గి ఉండేటట్లు తనను ఇంకింపజేసికొన్నది. అందువల్ల అది **"తూయ పెరునీర్ యమునై"** అని గోదాదేవిచేత గొప్పగా కీర్తింపబడింది.

ఆ విధంగా కించిత్కారం (సేవ) చేసే రీతిలోని భాగ్యాన్ని గోదావరి కోల్పోయి నందువల్ల అపవిత్రత ఈ నదికి కల్గింది. ఆ అశుద్ధి తొలగి పవిత్రతను పొందడం కోసం గోదావరీ నది తపస్సు చేసినదని, ఆ తపస్సువల్ల ప్రసన్నమైన దేవత సాటి మేటి లేని పవిత్రతను వరంగా ఇచ్చినట్లు ఒక పౌరాణికగాథ ఉన్నది. అంత పవిత్రత దానికి కల్గడానికి నిజానికి ఏమి కారణం ? అంటే, **"గోదా"** అనే తిరునామాన్ని తన పేరులో ఏకదేశంగా (భాగంగా) కల్గి ఉండగల్గడమే కారణం- అని అంటూ దేశికులు చమత్కారావహంగా ఇక్కడ ఉత్ప్రేక్షిస్తున్నారు.

నైషధకావ్యంలో హంస నలచక్రవర్తి మహిమను గూర్చి దమయంతికి చెప్పేటప్పుడు **"అస్మత్ కిల శ్రోత్రసుధాం నిపీయ రంభా చిరం భామతులాం నలస్య, తత్రానురక్తా తమనాప్య భేజే తన్నామగంధాన్నలకూబరం సా"** - రంభ అనే అప్సరస నలుని వివాహం చేసికోవాలని తలచి ఆ ఆశ తీరనందువల్ల, "ఆ నలుని పేరును ఏకదేశంగా కల్గిన నలకూబరుని అయినా వివాహం చేసికొంటాను''- అని అతనిని వివాహమాడింది- అని అన్నది. దీనిని ఒక విధంగా ప్రకృతవర్ణనతో పోలి ఉండడం గమనార్హం.

గోదావరికి ఎంతటి పవిత్రత కల్గింది ? - అని అంటే, ఆ విషయం ఉత్తరార్ధంలో వివరింపబడుతున్నది. అప్పటికే చాలా గొప్పతనాన్ని పొందిన గంగమొదలైన నదులు సైతం కొన్ని విశేషసమయాలలో గోదావరీనదిలో చిరకాలం వాసం చేసి పవిత్రతను పొందగలవు- అనే దేవతానుగ్రహం కల్గింది- అని ఒక పౌరాణికగాథ ఉన్నది. పరమపవిత్రాలుగా ప్రసిద్ధి చెందిన గంగ మొదలైన నదులకుకూడా పరిశుద్ధి గోదావరీమూలకం - అని అంటే, దీని పవిత్రత ఎటువంటిదై ఉండి ఉండాలి? వాచామగోచరం అని చెప్పవలసి ఉన్నది. అంతే. అటువంటి పవిత్రత గోదాదేవి యొక్క తిరునామాన్ని కల్గి ఉండడంవల్లనే కావచ్చు- అని ఇక్కడ ఉత్ప్రేక్షింప బడుతున్నది. "ప్రాయేణ" అనేది ఉత్ప్రేక్షావ్యంజకశబ్దం- అనే విషయం ఆలంకారికసమయసిద్ధం.

(యస్యాం సమేత్య) - ఈ పురాణవృత్తాంతంయొక్క ఆకరాన్ని, వివరణాన్ని పౌరాణికులవల్ల గ్రహించాలి.

13. **నాగేశయః సుతను ! పక్షిరథః కథం తే**
జాతః స్వయంవరపతిః పురుషః పురాణః ।

ఏవంవిధాః సముచితం ప్రణయం భవత్యాః
సందర్శయన్తి పరిహాసగిరః సఖీనామ్ ॥

సుతను =అందమైన తిరుమేనిని కల దేవీ !, నాగేశయః = సర్పశయనుడు, పక్షిరథః = గరుడపక్షిని వాహనంగా కలవాడు అయిన, పురాణః పురుషః = ముదుసలి అయిన ఒక పురుషుడు, తే = నీకు, స్వయంవరపతిః = నీవే స్వయంగా వరించిన వరుడుగా, కథం = ఏ విధంగా, జాతః = అయినాడు? (అని), ఏవంవిధాః = ఇటువంటి, సఖీనాం = చెలికత్తెల, పరిహాసగిరః = పరిహాసవచనాలు, భవత్యాః= నీకు గల, సముచితం = తగిన, ప్రణయం = ప్రణయాన్ని, సందర్శయంతి = వ్యక్తం చేస్తున్నాయి.

"అందమైన తిరుమేనిని కల గోదాదేవీ ! ఆదిశేషునిపై శయనించి ఉండేవాడు, పక్షి అయిన గరుడుని వాహనంగా కలవాడు, యువకుడై ఉండడమేకాక చాల వయస్సును కలవాడు, ముదుసలి అయిన ఒక పురుషుడు నీకు స్వయంవరభర్తగా ఏవిధంగా అయినాడు?'' అని ఈ రీతిలో సఖులు పలికే పరిహాసవచనాలు నీ ప్రేమ సముచితవ్యక్తితోనే ఏర్పడినదనే విషయాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

సఖులు ఒకరితో ఇంకొకరు వినోదగా పరిహాసవచనాలను పలికే సమయంలో, గోదాదేవిని చూచి ఆమె చెలికత్తెలు కొందరు వేళాకోళంగా మాటలాడడం సహజం. ఏరీతిలో అంటే- గోదా ! లోకంలో కన్నియలకు తల్లిదండ్రులు ప్రయత్నించి వివాహం జరపడం సంప్రదాయం. నీ వివాహం ఆ రీతిలోనే జరిగి ఉంటే దానిలో ఉండే లోటుపాట్లనుగూర్చి విచారించవలసిన పని లేదు. నీ వివాహాన్ని చూస్తే, అది ఆ విధంగా జరుగలేదు. స్వయంవరం ప్రకటించి నీకు నీవే భర్తను వరించావు. అటువంటి నీవు పలు రీతులలోని కొఱతలకు చోటున్న వివాహాన్ని చేసికొన్నావే! ఇదేమి! లోకంలో కన్యలు ఎవరైనా చక్కని పడుకను కోరుకొంటారు కదా! **"అఞ్జేత పైమ్బూమ్బళ్ళి"** అన్నట్లు పాముపడుకపై శయనించగోరేవానిని **"నచ్చు నాగణైయానే"** అని, **"నఞ్జరవిల్ తుయిల్కొణ్డ నమ్బీ!"** (సర్పంపై శయనించే గుణపూర్ణా!) అని చెప్పబడేవానిని నీవు వివాహమాడావు. కనుక, విషసర్పం మీదకదా నీవు శయనించవలసి ఉన్నది!

అది అట్లుండనీ! మంచి రథంలో వరునితో కలసి కూర్చొని మెల్ల మెల్లగా ఊరేగింపుగా వెళ్ళాలని కన్యలు ఆశపడతారు. ఆ ఆశకుకూడా అవకాశం లేని రీతిలో పక్షిరాజు అయిన గరుడుని వాహనంగా కలవానిని కదా పతిగా వరించావు. పక్షిమీద ఒకరు కూర్చుని ఉండడమే కష్టం. ఇక ఇద్దరు కలసి కూర్చునే అవకాశమే

లేదు. ఇరుకుగా జరిగి దగ్గరగా కూర్చున్నా, ఒక క్షణకాలంలో పలు యోజనాల దూరం పరుగు తీయగల్గిన పక్షి కనుక, మందగతితో మెల్లమెల్లగా పోయే ఆశ తీరనే తీరదు.

పోనీ, దానినికూడా అటు ఉండనీ. నాయకుడైన, చక్కని యువకుడై ఉండి ఉంటే, మిగిలిన లోటుపాట్లు ఏవిధంగా ఉన్నా వాటిని లెక్కించకుండా ఉండవచ్చును. చూస్తే,అదికూడా లేదు. నీవు వరించినవాని జాతకమే దొరకడం అరుదు. అతడు పుట్టినది ఎపుడు? అనేది తెలియడానికి సాధ్యం కాదు. పలు ఏండ్లు గడచిన ముదుసలి - అని పలువురు పల్కుతున్నారు. అయ్యో! ఇటువంటివానినా నీవు వరించావు! గొప్ప వివేకాన్ని కల్గిన నీవు ఈ విధంగా చేయవచ్చునా!- అని పరిహసిస్తారట. ఈ పరిహాసవచనాలవల్ల ఏమి వ్యక్త మవుతున్నది? అని అంటే, **"అజ్కైత్తలత్తిల్ ఆழிకొణ్డానవన్ ముకత్తన్ని విழிయేనెన్ఱు శెజ్కచ్చు క్కొణ్డు కణ్ణాడై యార్త్తు చ్చిఱుమానిడవరై క్కాణిల్ నాణుమ్ కజ్గైత్తలమివై నోక్కి క్కాణీర్"** (అందమైన కరతలంలో శ్రీసుదర్శనాన్ని ధరించిన శ్రీకృష్ణుని ముఖంలో తప్ప మిగిలిన వారి ముఖాన్ని చూడను - అని చక్కని కంచుకమనే వస్త్రంలో కన్నులను మూసికొని, క్షుద్రమానవులను చూస్తే సిగ్గుపడే ఈ స్తనాలను బాగా పరిశీలించి గమనించండి) అని పలికే రీతిలో దృఢమైన సంకల్పాన్ని ఆణ్డాళ్ తనయొక్క ప్రేమను తగిన విషయంలోనే ప్రవర్తింపజేసింది - అనే గొప్పతనాన్నే ఈ పరిహాసవచనాలద్వారా వ్యక్తమవుతున్నది.

"నల్ల వెన్ తోழி నాకణైమిశై నమ్ పరర్" (ఓనా ప్రాణ సఖీ! నాగశయనుడైన మన పరమపురుషుడు) అని గోదాదేవి ముఖంనుండి ఆవిర్భవించినందువల్ల **"నాగేశయః"** అనే పదం పరత్వాన్నే సూచిస్తుంది. **"పఱవై యేఱు పరమ్ పురుడా!"** (గరుడుని అధిరోహించే పరమ పురుషా) అని ఆణ్డాళ్ తండ్రిగారైన పెరియాழ்వార్ల నోటినుండి వచ్చినందువల్ల, **"పక్షిరథః"** అనే పదంకూడా పరత్వసూచకమే. **"పురుషః పురాణః"** అనే ప్రయోగం సహజంగానే పరత్వాన్ని తెలుపుతున్నది. **"మూవరిల్ మున్నియ విరుత్తనై"** అని, **"తేవర్కట్కెల్లామ్ విరుత్తా!"** (దేవతలు అందరిలో పెద్దవాడా) అనే దివ్యసూరి ప్రయోగాలు ప్రకృతంలో స్మరణీయాలు.

(సముచితం ప్రణయం సందర్శయంతీ) - గోదాదేవియొక్క ప్రేమ సముచితమైన స్థానంలోనే ఏర్పడింది- అనే విషయాన్ని పరిహాసవచనవ్యాజంతో ఆమె చెలికత్తెలు తెలియజేశారని తాత్పర్యం.

14. త్వద్భుక్తమాల్యసురభీకృతచారుమౌళేః
హిత్వా భుజాన్తరగతామపి వైజయన్తీమ్।
పత్యు స్తవేశ్వరి! మిథః ప్రతిఘాతలోలాః
బర్హాతపత్రరుచి మారచయన్తి భృఙ్గాః ॥

ఈశ్వరి = మమ్ములను పాలించే నాయకి అయిన ఓ గోదాదేవీ!, భృంగాః= తుమ్మెదలు, త్వత్ భుక్త = నీచే అనుభవింపబడిన (ముడుచుకోబడిన), మాల్య= మాలికలచే, సురభీకృత = పరిమళింపబడిన, చారు = అందమైన, మౌళేః = కిరీటాన్ని కల్గిన, తవ పత్యుః = నీనాయకునియొక్క, భుజాంతరగత = వక్షఃస్థలంలో అలంకరింపబడ్డ, వైజయంతీమ్ అపి = వైజయంతీ అనే వనమాలను కూడా, హిత్వా= విడచిపెట్టి, మిథః= పరస్పరం, ప్రతిఘాత = ఒరుసుకొన్నందువల్ల, లోలాః = చలిస్తున్నవై (గుండ్రంగా తిరుగుతున్నవై), బర్హ = నెమలిపింఛాలతో చేయబడ్డ, ఆతపత్ర = గొడుగుయొక్క, రుచిం = శోభను, ఆచరయంతి = కలుగజేస్తున్నాయి.

మాకు నాయకురాలివి అయిన ఓ గోదాదేవీ! నీవు ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన పూమాలికను ధరించడంచేత సుగంధం కల్గినదిగా చేయబడిన అందమైన కిరీటంతో కూడినవాడై భగవానుడయ్యాడు. అటువంటి భగవానుని వక్షఃస్థలంలో ప్రకాశించే వైజయంతి అనే వనమాలికను సైతం విడచి, తుమ్మెదలు ఒకదానితో ఇంకొకటి స్పర్ధిస్తూ గెంటుకుంటూ భగవానుని కిరీటాన్ని అలంకరించి, నీ ఆముక్తమాలికలో ప్రవేశించి, అచటి తేనెను ఆస్వాదించాలని ప్రయత్నించినా, ఆ విధంగా అవి అవకాశం పొందలేక, ఇంకా ఎపుడైనా అవకాశం లభించకపోతుందా! - అనే ప్రత్యాశతో కిరీటంపై గుండ్రంగా తిరుగుతూ, నెమలిపింఛాలతో చేయబడ్డ గొడుగు పట్టుకొన్నప్పటి శోభను కల్గిస్తున్నాయి.

గోదాదేవి తాను ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన పూమాలిక అప్రాకృతమైన వనమాలిక కంటే చాలా గొప్పది- అనే విషయాన్ని శ్రీదేశికులు చమత్కారంగా ఇందులో అనుగ్రహిస్తున్నారు. **"మిన్ననైయ నుణ్ణిడైయార్ విరికుழల్మేల్ నుழైన్ద వణ్డు ఇన్నిశైక్కుమ్"** (మెఱపువలె సన్నని నడుమును కల వనితల కేశపాశంలో ప్రవేశించిన తుమ్మెద మధురంగా ధ్వనిస్తుంది) అనే రీతిలో కురులలో అలంకరించు కొన్న పూలలోని తేనెను తాగాలనే ఆశతో తుమ్మెదలు వచ్చి మోగడం సహజం. అదే రీతిలో భగవానుని కిరీటంపైన కూడా తుమ్మెదలు గుంపులుగా గుమిగూడి ధ్వనిస్తున్నాయి. స్వామి వక్షఃస్థలంలో వనమాల అలంకరింపబడి ఉన్నా, అక్కడ ఒక్క తుమ్మెదకూడా ఝుంకారం చేయకుండా కిరీటంపైననే మోగడానికి ఏమి కారణమై ఉంటుంది? అని విమర్శించినపుడు, గోదాదేవి ముడుచుకొని సమర్పించిన గొప్ప మాలిక ఈ కిరీటంపైననే ఉండడంవల్ల, దాని భోగ్యతాతి శయంలో అభినివేశాన్ని పొంది అక్కడే మోగుతున్నదని కవి అంటున్నారు.

"మిథః ప్రతిఘాతలోలాః" అని అన్నందువల్ల వేలాది సంఖ్యలో తుమ్మెదలు అక్కడకు చేరినట్లు, మును ముందుగా కొన్ని తుమ్మెదలు మాలికపై వాలగా, మిగిలిన తుమ్మెదలు సంఘర్షణకులోనై అడ్డగింపబడి, అక్కడనుండి దూరంగా తొలగిపోవడానికి ఇష్టం లేక, "ఏదో ఒక సమయంలో అయినా మనకు ఇక్కడ చోటు దొరకుతుందేమో!" అనే ఆశతో అక్కడనే పైన గుండ్రంగా గుమిగూడి ఎగురు తున్నవని వ్యక్తమవుతున్నది. కేశపాశంలోని మాలెలో చేరలేని సమయంలో కూడా తుమ్మెదలకు వైజయంతీమాలవద్దకు చేరడంలో ఆసక్తి లేదని తెలుపడంద్వారా మౌళి (కేశపాశంలోని) మాలకు గల సాటి మేటి లేని గొప్పతనాన్ని కవి సూచించారు.

"భుజాంతరగతామపి" అని అన్నందువల్ల కంటికి సులభంగా కన్పడే వక్షః స్థలంలో వనమాల ప్రకాశిస్తున్నా తుమ్మెదలు అన్నీ దానివైపు పోనే లేదు- అని, కేశపాశంలోని మాలె ఆ విధంగా కాకుండా శ్రమపడి దర్శించదగినచోట ఉన్నది అయినా, ఆకర్షణశక్తి దానిలో నిండుగా ఉన్నదని తెలుపబడింది.

"బర్హాతపత్రరుచిమ్ ఆరచయంతి" అని ప్రయోగించినందువల్ల ఆణ్డాళ్ యొక్క కటాక్షానికి లక్ష్యభూతులైనవారు **"కుడైనిழల్ పొలివర్ తామే'** (అధికార ఛత్రపు నీడలో వృద్ధిపొందుతారు) అనే రీతిలో ఇహలోకైశ్వర్యాన్ని పొందుతారని సూచింపబడింది.

15. ఆమోదవత్యపి సదా హృదయంగమాఽపి
రాగాన్వితాఽపి లలితాఽపి గుణోత్తరాఽపి ।
మౌళిస్రజా తవ ముకున్దకిరీటభాజా
గోదే ! భవత్యధరితా ఖలు వైజయన్తీ ॥

గోదే = గోదాదేవీ !, వైజయంతీ = వైజయంతి అనే వనమాలిక, సదా = ఎల్లప్పుడు, ఆమోదవతీ అపి = పరిమళాన్ని కల్గినది అయినా (ఆనందాన్ని కల్గినది అయినా), హృదయంగమా అపి = వక్షఃస్థలంలో ఉంటూ మనస్సుకు ఆనందాన్ని కల్గించేది అయినా, (మనస్సుకు భోగ్యమైనది అయినా), రాగ+అన్వితా అపి =

ఎఱ్ఱని రంగును కల్గినదైనా (అనురాగాన్ని కల్గినదైనా), లలితా అపి = మృదులమైనది అయినా, (మృదుస్వభావాన్ని కల్గినదైనా), గుణ+ఉత్తరా అపి = ఇంకా మిగిలిన ఎన్నో గుణాలతో గొప్పది అయినా (సద్గుణాలను నిండుగా కల్గినదైనా), ముకుంద= భగవానుని, కిరీటభాజా = కిరీటాన్ని ఆశ్రయించిన, తవ మౌళిస్రజా = నీ తలలో అలంకరించుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికచేత, అధరితా ఖలు = చాలా తక్కువది అయేటట్లు చేయబడినదిగాకదా, భవతి = ఉన్నది.

గోదాదేవీ ! వైజయంతి అనే వనమాల గొప్ప పరిమళంతో కూడినది అయినా, ఎల్లప్పుడూ హృదయంగమంగా ఉన్నా, పుష్పానికి సహజంగా ఉండదగిన చక్కని రంగు ఏమాత్రం తగ్గకుండా కల్గినదైనా, సౌకుమార్యాన్ని కల్గి ఉండడంలో ఏలోటు లేకపోయినా, ఇంకా అన్ని గుణసంపదలను కల్గినదైనా, భగవానుని శిరస్సును చేరిన నీ ఆముక్తమాలికచే అధరీకరింపబడినది అయినది.

శ్లోకంలోని **"ఖలు"** అనే అవ్యయం ప్రసిద్ధమైన అర్థాన్ని తెలుపుతుంది. కనుక, వైజయంతి క్రింది స్థానంలో ఉండడాన్నిబట్టి, గోదాదేవి ఆముక్తమాలిక ఉన్నత స్థానంలో ఉండడాన్నిబట్టి ఈ రెండిటి తారతమ్యం లోకానికి తెలిసినదేకదా ! దీనిని మనం ప్రత్యేకించి నిరూపించాలా !- అనే అభిప్రాయం ఈ అవ్యయప్రయోగం ద్వారా వ్యక్తమవుతున్నది.

గోదాదేవి మాలికకు, వనమాలికకు తుల్యంగా ఉండే (సాధారణమైన) వైలక్షణ్యాలను శ్లోకంలోని పూర్వార్ధంలో తెలిపి, గోదాదేవి మాలికకుమాత్రం ఉన్న అసాధారణాలైన రెండు వైలక్షణ్యాలను మూడవ పాదంలో శ్రీదేశికులు అనుగ్రహిస్తున్నారు.

(ఆమోదవత్యపి) - సౌగంధ్యాన్ని కల్గి ఉండడం రెండిటికి సమానం.

(హృదయంగమాఽపి) - వనమాలిక హృదయప్రదేశాన్ని (వక్షస్సును) పొంది ఉన్నది. గోదాదేవి ఆముక్తమాలిక భగవానునకు మనోహరంగా ఉన్నది. (**"హృదయం గమ"**మనే శబ్దానికి హృదయాన్ని హరించేదనే అర్థం ప్రసిద్ధం.)

(రాగాన్వితాఽపి) - వనమాల ఎఱ్ఱనిరంగును కల్గి ఉంటుంది. ఆణ్డాళ్ పూమాలిక ఎఱ్ఱని రంగును కల్గి ఉండడంతో పాటు, అనురాగాన్ని కూడా కల్గి ఉన్నది. ఆణ్డాళ్ అనురాగమే పూమాలికగా రూపొందింది- అని తాత్పర్యం.

(లలితాఽపి) -సౌకుమార్యం ఉభయసాధారణం.

(గుణోత్తరాఽపి)- గుణాలతో గొప్పదై ఉండడం కూడా రెండిటికి సమానమే. పూలను మాలగా కూర్చే సాధనమైన నారకు (దారానికి) గుణమనే పేరు (సంస్కృతంలో) ఉన్నందువల్ల, గోదాదేవిమాలిక పక్షంలో ఆ అర్థంకూడా అనుసంధేయం. ఉభయసాధారణాలైన అంశాలు మొదటి రెండు పాదాలలో తెలుపబడ్డాయి.

ఇక, మూడవ పాదంలో గోదాదేవిమాలికకు అసాధారణంగా చెప్పబడే వైలక్షణ్యం ఏమంటే- **"ముకుందకిరీటభాజా"** అనే విశేషణపదంతో భగవానుని కిరీటాన్ని అధిరోహించి ఉండగల్గడం అనే ఆధిక్యం, **"తవ మౌలిస్రజా"** అనే విశేష్యపదంతో ఆణ్డాళ్ శిరసావహింపబడడం - అనే వైలక్షణ్యం.

నైషధకావ్యంలోని దమయంతీ కేశపాశవర్ణనసందర్భంలో "చికురప్రకరా **జయంతి తే విదుషీమూర్ధని సా బిభర్తి యాన్, పశునాఽప్యపురస్కృతేన తత్తులనా మిచ్ఛతు చామరేణ కః"** అనే ఒక శ్లోకం ఉన్నది. దమయంతి కేశాలకు ఉండే వైలక్షణ్యం ఏమంటే, ఆమె శిరస్సుపై అధిరోహించగల్గడమే దానికి గల అతిశయం- అని చమత్కారంగా ఇందులో చెప్పబడుతున్నది. అదే రీతిలో గోదాదేవియొక్క కేశాలపై అధిరోహించగల్గడమే ఈ మాలికకు గల అతిశయం- అని ప్రకృత భావం. ఈవిధంగా దివ్యదంపతుల శిరోభూషణంగా ఉండడం- అనే సాటి మేటి లేని గొప్పతనాన్ని గోదాదేవి ఆముక్తమాలిక పొందింది. వనమాలికకు ఇటువంటి అతిశయం కొంచెంకూడా లేదు. ఆమోదవత్త్వం మొదలైన వేఱు కొన్ని వైలక్షణ్యాలున్నా, ఇవి గోదాదేవి మాలికకుకూడా ఉన్నవి కనుక, సాధారణధర్మాలతో పాటు అసాధారణధర్మాలనుకూడా పొందిన గోదాదేవి మాలికయే రెండిటిలో గొప్పది. ఈ అతిశయం మనం ప్రత్యేకించి చెప్పవలసిన పని లేని రీతిలో రెండిటియొక్క స్థానాలే స్పష్టంగా తెలుపుతున్నవి- అని భావం.

ఇంచుమించుగా సమానమైన ధర్మాలను కల్గిన ఇద్దఱు యువతులకు మధ్య పరస్పరం కలహం ఏర్పడి, వారిలో ఒకతె ఇంకొకతెను కిందకు తోసి, జయించి నిలచి, విజయాన్ని పొందింది- అనే ఒక వినోదమైన వృత్తాంతం కూడా ఈ శ్లోకంలో ధ్వనిస్తుంది. **"ఆమోదవత్యపి"** ఇత్యాదిగా చెప్పబడ్డ గుణాలు ఇద్దరు స్త్రీలకు సాధారణాలు. ఆమోదమనే పదం ప్రకృతంలో సంతోషమనే అర్థాన్ని ఇస్తుంది.

(హృదయంగమా) ప్రియుని మనస్సును విడచి ఉండనిది. **(రాగాన్వితా)** అనురాగంతో కూడినవి.

(లలితా) ఒకవిధమైన శృంగారచేష్టితాన్ని కల్గినది. **"భ్రూనేత్రాది క్రియాశాలి సుకుమారవిధానతః, హస్తపాదాంగవిన్యాసం కుర్వతీ లలితా మతా"** అనే లలితా నిర్వచనం స్మరణీయం.

(గుణోత్తరా) -సౌందర్యం, లావణ్యం మొదలైన గుణాలతో గొప్పది- అని ఈ విధంగా గంభీరమైన అర్థాలను ఈ వృత్తాంతానికి అనుగుణంగా గ్రహించాలి.

16. త్వన్మౌళిదామని విభోః శిరసా గృహీతే
స్వచ్ఛన్దకల్పితసపీతిరసప్రమోదాః ।
మఞ్జుస్వనా మధులిహో విదధుః స్వయం తే
స్వాయంవరం కమపి మఙ్గళతూర్యఘోషమ్ ॥

విభోః = ప్రభువైన నీ నాయకునియొక్క, శిరసా = శిరస్సుతో, గృహీత = గ్రహింపబడ్డ, త్వత్ మౌళిదామని = నీ కిరీటంలోని మాలికలో, స్వచ్ఛంద = తమ ఇష్టానుసారంగా, కల్పిత = కల్పింపబడ్డ, సపీతిరస = ఒకటిగా చేరి పానం చేసే రసంచేత, ప్రమోదాః = గొప్ప ఆనందాన్ని కల్గినవై, మంజుస్వనాః = తీయని స్వనాన్ని (ధ్వనిని) కల్గినవి అయిన, మధులిహః = తుమ్మెదలు, తే = నీకు, స్వాయంవరం= స్వయంవరానికి తగిన, కమ్ అపి = అపూర్వమైన, మంగళతూర్యఘోషం = మంగళవాద్యాల ధ్వనిని, స్వయం = స్వయంగా, విదధుః= చేశాయి.

గోదాదేవీ! భగవానుని శిరస్సుచే ధరింపబడ్డ నీ కేశమాలికలో యథేష్టంగా చేరి మధుపానం చేసి, మత్తెక్కినవై, చెవులకు తీయగా ఝుంకారాన్ని చేస్తున్న తుమ్మెదలు నీ స్వయంవరమహోత్సవానికి తగిన ఒక విలక్షణమైన మంగళ వాద్యధ్వనిని చేస్తున్నవి.

గోదాదేవి స్వయంవరమహోత్సవానికి **"మత్తళమ్ కొట్ట వరిశఙ్గమ్ నిన్తూత"** (మద్దెలను వాయించగా, గొప్ప శంఖాన్ని ఊదగా) అనే రీతిలో లౌకికవాద్యఘోషం అక్కర లేదు. ఈమె కేశమాలిక భగవానుని కిరీటాన్ని అధిరోహించినపుడు, ఆ మాలిక లోనికి తుమ్మెదలు వచ్చి, గుంపులు గుంపులుగా చేరి, తేనెను తాగి మత్తెక్కి, ధ్వనించే నాదమే మంగళవాద్య ధ్వని అవుతున్నది- అని ఇక్కడ ఉల్లేఖింపబడింది.

ఈ శ్లోకంలో గోదాదేవి స్వయంవరమనే వివాహం సందర్భంయొక్క ప్రస్తావం చేయబడినదానికి తగినట్లు ఇందులో ప్రయోగింపబడిన శబ్దాలు అన్నీ మంగళ మయంగా కూర్చబడడంలోని అందం గమనింపదగినది. లోకంలో, వివాహసమయా లలో పూలు ముడుచుకోవడం, అందఱు కలసి భుజించడం, సంతోషాన్ని అనుభవించడం, మంగళనాదం అంతట వ్యాపించడం, భోగ్యపదార్థాలను ఆస్వాదించడం, మంగళవాద్యాలు మోగడం- మొదలైనవి జరగడం సహజం. ఇవి అన్నీ ఈ శ్లోకంలోని శబ్దప్రయోగవైఖరివల్ల సూచింపబడ్డాయి. శ్లోకంలోని మొదటి పాదంలో పూలు ముడువడం సూచింపబడింది. **"సపీతి"** అని అనడంవల్ల కలసి భుజించడం సూచింపబడింది. **"ప్రమోద"** శబ్దంతో సంతోషాన్ని అనుభవించడం తెలుపబడింది. **"మంజుస్వనాః"** అని అనడంద్వారా మంగళవాద్యం మోగడం చెప్పబడింది. **"మధులిహః"** అని అనడంవల్ల తీయని భోజనం భుజించడం తెలుపబడింది. చివరి పాదంతో మంగళాద్యఘోషం తెలుపబడింది.

ఇటువంటి పదప్రయోగసౌందర్యం కవిసామర్థ్యాన్ని చక్కగా తెలుపుతున్నది.

17. విశ్వాయమానరజసా కమలేన నాభౌ
వక్షఃస్థలే చ కమలాస్తనచన్దనేన ।
ఆమోదితోఽపి నిగమై ర్విభురఙ్ఘ్రియుగ్మే
ధత్తేన తేన శిరసా తవ మౌళిమాలామ్ ॥

విభుః = ప్రభువైన నీ నాయకుడు, విశ్వాయమాన = లోకాలై పరిణమిస్తున్న, రజసా = పుప్పొడులను కల, కమలేన = కమలంతో, నాభౌ = బొడ్డులో, కమలాస్తనచందనేన = లక్ష్మీదేవి స్తనాలలోని చందనంతో, వక్షఃస్థలే చ = వక్షః స్థలంలోను, నిగమైః= వేదాలతో, అంఘ్రియుగ్మే = రెండు శ్రీచరణాలలో, ఆమోదితః అపి = పరిమళింపజేయబడినా, తవ = నీయొక్క, మౌళిమాలాం = శిరస్సులో అలంకరింపబడి తీయబడ్డమాలికను, నతేన = వంచిన, శిరసా = కిరీటంతో, ధత్తే = ధరిస్తున్నాడు.

గోదాదేవీ! ఒక్కొక్క రజస్సు (పుప్పొడి రేణువు) ఒక్కొక్క లోకంగా పరిణ మించే రీతిలో పలు రజస్సులను కల తామరపూవుతో తిరునాభిలోను, లక్ష్మీదేవి యొక్క స్తనతటాలలోని చందనంతో వక్షఃస్థలంలోను, వేదాలచే శ్రీచరణద్వంద్వం

లోను భగవానుడు సుగంధాన్ని పొందినా, (ఈ పరిమళాలతో తృప్తి చెందనివాడై) నీ కేశమాలికను శిరసా వహిస్తున్నాడు.

భగవానుడు ఉపనిషత్తులలో **"సర్వగంధః"** అనే ప్రసిద్ధిని పొందినవాడు. అంతేకాక, **"కొప్పూళ్ఱిల్ ఎழுం కమలప్పూ అழகర్"** అనే రీతిలో తిరునాభిలో తామరపూవుతో పరిమళం, **"శ్రీస్తనకస్తూరీవాసనావాసితోరసే"** అని, **"శ్రీస్తనకస్తూరీ మకరీముద్రితోరసః"** చెప్పే అనే రీతిలో లక్ష్మీదేవియొక్క స్తనతటంలోని చందనంతో వక్షఃస్థలంలోని పరిమళం. **"యస్య సారస్వతం స్రోతో వకుళామోదవాసితమ్"** (ఎవరి సారస్వతప్రవాహం వకుళామోదంతో వాసితమైనదో) అని యతిరాజసప్తతిలో అనుగ్రహింపబడినట్లు వకుళమాలికామోదం నిండిన తిరువాయ్మొழிచే శ్రీచరణాల లోని పరిమళం- ఈ విధంగా పరిమళప్రాచుర్యం నిండి ఉన్నా, భగవానుడు ఈ పరిమళాలు అన్నిటికంటే గొప్పదైన ఒక విలక్షణమైన పరిమళాన్ని పొందాలనే ఆశను పొందాడు. ఆణ్డాళ్ కురులలోని మాలికలను తన శిరస్సుతో కోరి పొంది ధరిస్తున్నాడు. దీనివల్ల **"శూడికొడుత్త శుడర్క్కొడి"** కేశమాలికయొక్క పరిమళం నిస్సమాభ్యధిక మైనది- అని తెలుపబడింది.

మూడవ పాదంలో **"నిగమైః"** అనే పదం ద్రావిడవేదాన్ని ఉద్దేశించే ప్రయోగింప బడినదనడంలో ఔచిత్యం ఉన్నది. **"అంఘ్రియుగ్మే"** అనేది. **"తిరువడిమేల్ ఉరైత్త తమిழ் ఆయిరత్తుళ్"** (భగవానుని శ్రీచరణాలను ఉద్దేశించి పల్కిన ద్రావిడ పాశురాల వేయిలో) అనే ప్రయోగాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని చేసిన ప్రయోగం- **"యస్య సారస్వతం స్రోతో వకుళామోద వాసితమ్, శ్రుతీనాం విశ్రమాయాలం శఠారిం తముపాస్మహే"** అనే యతిరాజసప్తతి దివ్యసూక్తిద్వారా తిరువాయ్మొழிలోని పరిమళ ప్రాచుర్యం తెలుపబడినందువల్ల **"నిగమైరామోదితః"** అనే ప్రయోగం దానికి చాలా పొసగి ఉన్నది.

(విశ్వాయమానరజసా) తామరపూవులో పుప్పొడి రేణువులు ఉండడం సహజం. కనుక, భగవానుని తిరునాభీకమలంలోకూడా పుప్పొడి రేణువులు (రజః కణాలు) ఉన్నట్లు తెలుపబడింది. ఆ కమలం సకలలోకసృష్టికి కారణభూతం. కనుక, ఒక్కొక్క రేణువు ఒక్కొక్క లోకంగా పరిణమించింది- అని చమత్కారంగా పలికారు- శ్రీదేశికులు.

18. చూడాపదేన పరిగృహ్య తవోత్తరీయం
మాలామపి త్వదలకై రధివాస్య దత్తామ్ ।
ప్రాయేణ రఙ్గపతి రేష బిభర్తి గోదే !
సౌభాగ్యసంపదభిషేకమహాధికారమ్ ॥

గోదే = గోదాదేవీ! తవ =నీయొక్క, ఉత్తరీయం = ఉత్తరీయం (పైన ధరించే వస్త్రం), త్వత్ అలకైః= నీముంగురులచేత, అధివాస్య = పరమళింపజేయబడి, దత్తాం = ఇవ్వబడిన, మాలామ్ అపి = మాలనుకూడా, చూడాపదేన = శిరస్సుతో, పరిగృహ్య = పరిగ్రహించి, ఏషః = ఈ, రంగపతిః= శ్రీరంగనాథుడు, సౌభాగ్య = మాంగల్యమనే, సంపత్ = సంపదలో, అభిషేక = పట్టాభిషేకానికి తగిన, మహాధి కారం = గొప్ప యోగ్యతను, ప్రాయేణ = ఇంచు మించుగా, బిభర్తి = పొందు తున్నాడు.

గోదాదేవీ! ఈ శ్రీరంగనాథుడు నీ ఉత్తరీయాన్ని, నీ కేశాలవల్ల పరిమళాన్ని పొంది పిమ్మట సమర్పింపబడ్డ పూమాలికను శిరస్సుతో ధరించి, సౌభాగ్యమనే సంపదలో అభిషిక్తుడు కావడానికి తగిన యోగ్యతను పొందాడు.

భగవానుని సంబంధలేశంచేత మిగిలినవారికి సౌభాగ్యం కలుగుతూ ఉండగా, గోదాదేవియొక్క ఉత్తరీయాన్ని, కేశమాలికను శిరసా వహించడంవల్లనే భగవానునకు సౌభాగ్యం ప్రవక్తమైనది -అని పల్కడం- భగవానుని మనస్సులోని అభిప్రాయాన్ని అనుసరించియే. గోదాదేవియొక్క ప్రసాదసంబంధనిబంధనంగానే భగవానుడు తనకు సౌభాగ్యం కల్గిందని అభిమానిస్తున్నాడు- అనేది ఏవిధంగా తెలుస్తున్నది ? అని అంటే, ఆ ప్రసాదంలో ఈ నాటికి అతడు చూపించే ఆదరాతిశయంద్వారా తెలుస్తున్నదని తాత్పర్యం.

గోదాదేవి కేశమాలికనువలెనే, ఆమె ఉత్తరీయాన్నికూడా భగవానుడు అభిలషించి, తన శిరస్సుపై ధరించడం ప్రసిద్ధం. **"ప్రాయేణ"** అనే పదం ఉత్ప్రేక్షా వ్యంజకం.

19. తుఙ్గై రకృత్రిమగిరః స్వయ ముత్తమాఙ్గైః
యం సర్వగన్ధ ఇతి సాదర ముద్వహన్తి ।
ఆమోద మన్యమధిగచ్ఛతి మాలికాభిః
సోఽపి త్వదీయకుటిలాలకవాసితాభిః ॥

అకృత్రిమగిరః= వేదవాక్కులు, తుంగైః = ఉన్నతాలైన, ఉత్తమాంగైః = శిరస్సులతో, యం = ఏ భగవానుని, సర్వగంధః ఇతి = అన్ని సుగంధాలను

కలవాడని, స్వయం =తామే, సాదరం = ఆదరంతో, ఉద్వహంతి = స్తుతిస్తున్నాయో, సః అపి = ఆ భగవానుడు కూడా, త్వదీయ = నీకు చెందిన, కుటిల =గుండ్రని, అలక = ముంగురులచే, వాసితాభిః = పరిమళాన్ని పొందిన, మాలికాభిః= మాలికలతో, అన్యం = విలక్షణమైన, ఆమోదం = పరిమళాన్ని (సంతోషాన్ని), అధిగచ్ఛతి = పొందుతున్నాడు.

గోదాదేవీ ! వేదాలు తమ గొప్ప శిరస్సులతో (వేదాంతాలద్వారా) ఏభగవానుని **"సర్వగంధః"** అని అంటూ ఆదరంతో వహిస్తున్నవో, ఆ భగవానుడు సైతం నీ కుటిలాలకలపరిమళం చేత వాసితమైన మాలికలతో విలక్షణమైన ఒక పరిమళాన్ని పొందుతున్నాడు.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తులోని (3-14-4) **"సర్వకర్మా సర్వకామః సర్వగంధః సర్వరసః సర్వమిద మభ్యాత్తోఽవాక్యనాదరః"** అనే వాక్యంలో భగవానుడు **"సర్వగంధః"** అని అధ్యయనం చేయబడుతున్నాడు. సకలవిధాలైన సుగంధాలు భగవానునివద్ద ఉన్నాయని దీనిద్వారా తెలుపబడింది. ఈ రీతిలో సహజంగానే సకలసుగంధాలకు భగవానుడు ఆకరంగా ఉన్నా, గోదాదేవి ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికను తాను ధరించి, అతడు విలక్షణమైన సుగంధాన్ని పొందుతున్నాడట. **"ఆమోదమ్"** అనే సంస్కృతపదానికి **"పరిమళం"** అనే అర్థం ఉన్నట్లే, సంతోషమనే అర్థంకూడా ఉన్నందువల్ల గోదాదేవి ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికను అలంకరించుకొని భగవానుడు విలక్షణమైన మానసికానందాన్ని పొందాడనే భావంకూడా ఇక్కడ వ్యక్తమవుతున్నది.

"భగవానుడు వేదాంతప్రతిపాద్యుడు'' అనే విషయాన్ని "వేదాలుకూడా భగవానుని తమ శిరస్సులతో ధరిస్తున్నాయి'' అని అంటూ తెలుపడం ఒక వాక్చమత్కృతి. వేదాల శిరస్సును తన సంబంధంతో సుగంధభరితం చేస్తున్న భగవానుడు స్వయంగా తన కిరీటాన్ని సుగంధభరితం చేసే గోదాదేవి కేశమాలికను అభిలషిస్తున్నాడు- అని అలంకారాత్మకంగా శ్రీదేశికులు పలికారు.

(అకృత్రిమగిరః) - మనవంటి పురుషులచే రచింపబడినవి **"కృత్రిమగిరః"**. అటువంటివి కానివి **"అకృత్రిమగిరః"** -అపౌరుషేయాలైన వేదాలు- అని భావం. ఉత్తమాంగశబ్దంచేత వేదాంతభాగమైన ఉపనిషత్తులు తెలుపబడ్డాయి. **"తుంగైః"** అనే విశేషణం వేదంయొక్క గొప్పతనాన్ని వ్యక్తం చేస్తున్నది.

(కుటిలాలక....) శిరోజాలకు కుటిలత్వం గొప్పగా వర్ణించడం కవిసమయం. భగవద్ధ్యానసోపానస్తోత్రంలో **"కుప్యచ్చోలీవచనకుటిలైః కుంతలైః"** అని అంటూ ఈ కవియే (దేశికులే) అనుగ్రహించడం ఇక్కడ అనుసంధేయం.

20. ధన్యే సమస్తజగతాం పితు రుత్తమాఙ్గే
త్వన్మౌలిమాల్యభరసంభరణేన భూయః ।
ఇన్దీవరస్రజ మివాదధతి త్వదీయాని
ఆకేకరాణి బహుమానవిలోకితాని ॥

త్వత్ మౌళి = నీ కిరీటంలోని, మాల్యభర = మాలికల భారాన్ని, సంభరణేన= ధరించడంచేత, ధన్యే = ధన్యమైన, సమస్తజగతాం = అన్ని లోకాలకు, పితుః = తండ్రి అయిన భగవానుని, ఉత్తమాంగే = శిరస్సులో, త్వదీయాని = నీకు సంబంధించినవి, ఆకేకరాణి = అరమోడ్పు కన్నులను కల, బహుమాన = గొప్ప గౌరవంతో కూడిన, విలోకనాని = చూపులు, భూయః= తిరిగి, ఇందీవరస్రజాం = నల్లకలువల మాలను, ఆదధతి ఇవ = రచించినట్లున్నవి.

గోదాదేవీ ! నీ ఘనమైన కేశమాలికను అలంకరించుకోవడంవల్ల కృతార్థమైన, అన్ని లోకాలకు తండ్రి అయిన భగవానుని కిరీటంపై నీవు మిక్కిలి ఆదరంతో ప్రసరింప చేసే కటాక్షవీక్షణాలు నల్లకలువల మాలను అతడు అలంకరించుకొన్న అందాన్ని సంతరిస్తున్నాయి.

గోదాదేవి, భగవానుని దివ్యావయవాలు ఎన్నో ఉన్నా, కిరీటాన్నే చాలా ఆదరంతో ఊనికతో చూస్తున్నదట. ఎందుకు ? అని అంటే, "నేను ముడుచుకొని, తీసి ఇచ్చిన మాలికను భగవానుడు ఇంత ఆదరంతో గ్రహించి అలంకరించు కొంటున్నాడే !"- అనే సంతోషాతిశయంవల్ల ఆమె కిరీటాన్నే ఎక్కువ ఆదరంతో చూస్తున్నది. గోదాదేవి **"కువలయజ్కణ్ణి"** అన్నట్లు నల్లకలువలవంటి అందమైన కన్నులను కల్గినది కనుక, నల్లకలువల కాంతివంటి కాంతియే ఆమె కటక్షవీక్షణాల మార్గంలో భగవానుని కిరీటంపై ప్రసరిస్తున్నది. అందుచేత, ఇంతకు ముందే గోదాదేవి అలంకరించుకొని తీసి ఇచ్చిన కదంబమాలను అలంకరించు కోవడంతోపాటు, నల్లకలువల మాలికను కూడ అలంకరించుకొన్నట్లు భగవానుని కిరీటం ప్రకాశిస్తున్నది- అని అంటూ శ్రీదేశికులు ఇందులో వర్ణిస్తున్నారు.

తత్త్వముక్తాకలాపమనే గ్రంథం మంగళశ్లోకమైన **"లక్ష్మీనేత్రోత్పలశ్రీ"** ఇత్యాది శ్లోకభావం ప్రకృతంలో ఒక విధంగా స్మరణీయం. **"భూయః"** అనే పదం పూర్వార్ధం లోను అన్వయించవచ్చు; ఉత్తరార్ధంలోకూడా అన్వయించవచ్చు. భగవానుని కిరీటం ధన్యమైనా, గోదాదేవి కేశమాలికను అలంకరించుకోవడంవల్ల ఇంకా ధన్యమైనది- అనేది పూర్వార్ధంలో అన్వయించడంవల్ల స్ఫురించే భావం. భగవానుని కిరీటం, గోదాదేవియొక్క కేశమాలికను మాత్రమేకాక కటాక్షాల మాలనుకూడ అలంకరించు కొని ప్రకాశిస్తున్నది- అనేది ఉత్తరార్ధంలో అన్వయించడంద్వారా స్ఫురించే భావం.

"అకేకరాణి" - అనేటపుడు **"ఆకుంచితపుటాపాంగసంగతార్ధనిమీలితా, ముహుర్వ్యావృత్తతారా చ దృష్టిరాకేకరా మతా"** అనే లక్షణవచనం స్మరణీయం. స్త్రీల ప్రకృతికి (స్వభావానికి- బిడియానికి) తగినట్లుగా, పూర్తిగా గుచ్చి గుచ్చి చూడకుండా, అరమోడ్పు కన్నులతో చూచే చూపు- అని భావం.

21. **రఙ్గేశ్వరస్య తవ చ ప్రణయానుబన్ధాత్**
అన్యోన్యమాల్యపరివృత్తి మభిష్టువన్తః ।
వాచాలయన్తి వసుధే ! రసికా స్త్రిలోకీం
న్యూనాధికత్వసమతావిషయై ర్వివాదైః ॥

వసుధే = భూదేవియొక్క అంశమైన ఓ గోదాదేవీ ! రంగ+ఈశ్వరస్య = శ్రీరంగనాథునకు, తవ చ = నీకు మధ్య (గల), ప్రణయ = అనురాగంయొక్క, అనుబంధాత్ = అనుబంధంవల్ల, అన్యోన్య = పరస్పరం, మాల్యపరివృత్తిం = మాలెలను మార్చుకోవడాన్నిగూర్చి, అభిష్టువంతః = చాలా కీర్తించేవార్తె, రసికాః = రసికులు, న్యూన+ అధికత్వ సమతా విషయైః = మీ ఇద్దరి తక్కువ- ఎక్కు- సమానాలను గూర్చిన, వివాదైః = (చమత్కార పూర్వకమైన) వివాదాలతో, త్రిలోకీం = ముల్లోకాలను, వాచాలయంతి = ప్రతిధ్వనింప జేస్తున్నారు.

భూదేవీ అంశభూతమైన ఓ గోదాదేవి! శ్రీరంగనాథునకు, నీకు మీ ప్రేమచిహ్నంగా చేయబడే మాలికల మార్పును కీర్తించే రసికులు మిమ్ములను ఇద్దరను ఒకరితో ఇంకొకరిని ఎక్కువ చేసి పల్కడం, సమానంగా పల్కడం- అనే వివిధవాదవచనాలతో ముల్లోకాలను గొప్ప ధ్వనితో నిండినవాటినిగా చేస్తున్నారు.

వివాహసమయంలో నూతనవధూవరులకు పూమాలికలను మార్చే వేడుక జరగడం సంప్రదాయం. ఆ రీతిలోనే గోదాదేవీ కల్యాణసమయంలో కూడా ఆవేడుక

జరగడంలో లోటు లేదుకదా ! ఆ సమయంలో ఆ వినోదాన్ని చూచి ఆనందించాలని పలువురు భక్తులు గుంపులు గుంపులుగా కూడి చేరుతారు. ఆ సమూహంలో రసికులైనవారు మౌనంగా ఉండకుండా, తమతమ మనస్సులలో తోచిన రీతిలో వేడుకవచనాలను రస్యంగా పల్కుతారు. శ్రీరామునకు, సీతకు వివాహం జరిగిన కాలంలో "స్వామిని దర్శించాలంటే కన్నియకు వేయి కన్నులు కావాలి'' అని **("నమ్బిమై క్కాణ నఙ్గైక్కు ఆయిరనయనమ్ వేణ్డుమ్")** కొందరు పల్కినట్లు, **"కొమ్బినైక్కాణున్దోఱుమ్ కురిశిఱ్కుమన్నదేయామ్"** అని మఱి కొందరు పల్కినట్లు కంబమహాకవి అన్నాడు కదా! అదేరీతిలో, ఇక్కడ కూడా భగవానుని తక్కువజేసి, గోదాదేవిని ఉన్నతంగా చేసి పలికేవారు, గోదాదేవిని తక్కువ జేసి, భగవానుని ఎక్కువ జేసి పలికేవారు, ఇద్దఱిని హెచ్చు తగ్గులు లేకుండా సమానంగా పలికేవారు- అనే ఈ రీతిలో పలువురు పలికే వచనాల సంరంభంవల్ల ముల్లోకాలు గొప్ప ధ్వనితో నిండిపోయాయి -అని శ్రీదేశికులు చమత్కరిస్తున్నారు.

భగవానుని, పిరాట్టిని దర్శించి స్తుతించే ఆచార్యులు పైన పేర్కొన్న మూడు రీతులలోని వచనాలను తమ దివ్యగ్రంథాలలో పలికారు. భగవానునకు శేషిత్వం, పిరాట్టికి శేషత్వం, అదే విధంగా భగవానునకు సకలజగత్పితృత్వప్రయుక్తమైన ఆధిక్యం, పిరాట్టికి పత్నీత్వప్రయుక్తమైన న్యూనత్వం అపలాపం చేయరానివి; చేయలేనివి. అందువల్ల ఈ రీతిలో శాస్త్రీయాలైన న్యూనత్వాధిక్యాలు ఉన్నా, ఒక అభినివేశ- అభిమానవిశేషంచేత **"జ్ఞానీ తు ఆత్మైవ మే మతమ్"** (జ్ఞాని నా ఆత్మయే అని నా అభిప్రాయం) అని భగవానుడుసైతం పల్కిన రీతిలో, పిరాట్టిని ఎక్కువ చేసి, భగవానుని తక్కువ చేసి, ఇరువురిని సమానంగా చేసి పూర్వాచార్యులు రసమయంగా పల్కిన సందర్భాలుకూడా ఉన్నాయి.

శ్రీపరాశరభట్టర్ శ్రీగుణరత్నకోశమనే స్తోత్రంలో **"శ్రియం త్వత్తోప్యుచ్చైః వయ మిహ ఫణామః"** (నీకంటే లక్ష్మిని ఉన్నతంగా మేము పల్కుతున్నాము), **"తవ స్పర్శాదీశం స్పృశతి కమలే! మంగళపదమ్"** (కమలాదేవి! నీ సంబంధం వల్ల భగవానుని మంగళపదం స్పృశిస్తున్నది) అని ఈరీతిలో పల్కడం ప్రసిద్ధంకదా! ఈ రీతిలో, గోదాదేవీ కల్యాణ మహోత్సవంలోకూడా రసికులు వినోదంగా చమత్కారంగా దివ్యదంపతులనుగూర్చి హెచ్చు తగ్గులను పల్కుతారు. "ఈ స్వామికి మా గోదాదేవి పత్ని కాకుండా ఉంటే, ఇతని పురుషోత్తమత్వం కాసుకు అయినా

పనికివస్తుందా!'' అని ఆడపెళ్ళివైపువారు అంటారట. మీ గోదకు మా స్వామి వరుడు కాకుండాపోయి ఉంటే **"కోజ్గలరుమ్ పొఴిల్ మాలిరుమ్ శోలైయిల్ కొన్రైకళ్ మేల్ తూజ్గు పొన్‌మాలైకళోడుడనాయ్ నిన్రు తూజ్గుకిన్రేన్"** (కోజ్గు వృక్షాలు వికసించే తోటలను కల తిరుమాలిరుమ్‌శోలై లోని గన్నేరు చెట్లపై నిద్రించే బంగారు రంగులోని మాలికలతో సమంగా వ్యర్థంగా పడిఉన్నాను) అని అంటూ ఈమె పల్కిన రీతిలో ఈమె నిరుపయోగంగా ఉండి ఉండేదికదా!'' అని మగపెళ్ళివైపు వారు అంటారట. ఈ రెండు పక్షాలలో చేరని మధ్యస్థులు కొందరు "వీరి ఇరువురి హెచ్చు తగ్గులను పల్కడంలో మనకేమి అర్హత ఉన్నది!'' అని అంటూ ఇద్దరిని సమంగా కీర్తిస్తారట. అయితే, సమానంగా పలికే మాటలు గుర్తింపబడవు. హెచ్చు తగ్గులుగా పలికే వాది-ప్రతివాదుల మాటలతో గొప్ప రచ్చ అవుతుంది. ఆ సంరంభం **"త్రిలోకీం వాచాలయంతి"** అనే ప్రయోగంతో ఇక్కడ సూచింపబడింది.

దివ్యదంపతుల ఇద్దఱి మధ్య ఏకొంచెం కూడా విరోధం లేకపోయినా, ఈ విధంగా తారతమ్యాలు పల్కడం కేవలం వినోదాత్మకమేననే విషయాన్ని **"రసికాః"** అని అందంగా పదాన్ని ప్రయోగిస్తూ శ్రీదేశికులు సూచించారు.

22. దూర్వాదలప్రతిమయా తవ దేహకాన్త్యా
గోరోచనారుచిరయా చ రుచేన్దిరాయాః ।
ఆసీదనుజ్ఝితశిఖావలకణ్ఠశోభం
మాఙ్గల్యదం ప్రణమతాం మధువైరిగాత్రమ్ ॥

ప్రణమతాం = నమస్కరించేవారికి, మాంగల్యదం = మంగళాలను ప్రసాదించే, మధువైరిగాత్రం = భగవానుని తిరుమేని, దూర్వాదలప్రతిమయా = గరికదళాలవంటి, తవ దేహకాంత్యా = నీ తిరుమేనిశోభలో, గోరోచనారుచిరయా = గోరోచనవర్ణంవలె అందమైన, ఇందిరాయాః = లక్ష్మీదేవియొక్క, రుచా చ = కాంతితోను, అనుజ్ఝిత = విడువని, శిఖావల = నెమలియొక్క, కంఠశోభం = కంఠంయొక్క శోభను కల్గినదిగా, ఆసీత్ = అయినది.

గోదాదేవీ ! తనను సేవించే (నమస్కరించే) వారికి శుభాలను ప్రసాదించే భగవానుని తిరుమేని గఱికపోచరంగుతో పోలిన రంగును కల నీ తిరుమేనికాంతితో, గోరోచనంవంటి అందమైన శ్రీమహాలక్ష్మియొక్క తిరుమేని కాంతితో కలసి నెమలికంఠం రంగుయొక్క సొబగును నిరంతరం సంతరించుకొన్నది.

లక్ష్మీదేవి భగవానుని క్షణకాలం అయినా విశ్లేషించకుండా నిత్యయోగాన్ని కల్గి ఉన్నట్లే, గోదాదేవికూడా నిత్యయోగాన్ని కల్గి ఉండడాన్నిగూర్చి చాలా చమత్కారంగా శ్రీదేశికులు ఇందులో పల్కుతున్నారు.

"తిరుమడన్దై మణ్‌మడన్దై ఇరుపాలుమ్ తికழ" (లక్ష్మీదేవి, భూదేవి ఇరువైపుల ప్రకాశించగా) అనే రీతిలో భగవానుని ఇరువైపుల శ్రీదేవి-భూదేవులు వేంచేసి ఉండడం ప్రసిద్ధం. ఆణ్డాళ్ భూదేవి అంశంతో అవతరించినది కనుక, ఇక్కడ ఆణ్డాళ్ భూదేవిగా అధ్యవసాయం చేయబడుతున్నది. (భావించబడుతున్నది) లేక, ప్రత్యేకంగాకూడా భగవానుని పార్శ్వంతో గోదాదేవి వేంచేసి ఉండడం కూడా ప్రసిద్ధమే కనుక, ఆ సన్నివేశాన్ని మనస్సులో భావించి ఈ విధంగా చెప్పబడిందని కూడా అనవచ్చు. భూదేవియొక్క తిరుమేని వర్ణమే గోదాదేవియొక్క తిరుమేని వర్ణంగా ఇక్కడ చెప్పబడింది. అది గఱికపోచవర్ణంవంటి వర్ణం. శ్రీమహాలక్ష్మియొక్క వర్ణం గోరోచనవర్ణంవంటి వర్ణం. భగవానుని తిరుమేని అయితే, **"ముకిలురువమ్ ఎమ్మడికళురువమ్ తానే"** (మేఘవర్ణం మాస్వామి వర్ణం) అనే రీతిలో నీలమేఘ వర్ణంవంటి వర్ణాన్ని కల్గినది. పరస్పరం పరభాగాలైన (భిన్న భిన్న రీతులను కల్గిన) ఈ మూడు వర్ణాలు తమలో తాము కలసినపుడు చిత్రవర్ణంగా ప్రకాశించడం సంభావితం, సహజం. కనుక **"మధువైరి గాత్రం అనుజ్ఝితశిఖావలకంఠశోభమ్ ఆసీత్"** అని అన్నారు. రెండు వైపులలోని భిన్నవర్ణాలు ఒక్కొక్క విధమైన ప్రకాశాన్ని ప్రసరింపజేయగా, భగవద్దివ్యమంగళ విగ్రహం నెమలికంఠంవంటి రంగుతో ప్రకాశించే తీరునుగూర్చి శ్రీదేశికులు దర్శించి ఆనందంగా పల్కుతున్నారు.

"అనుజ్ఝితశిఖావల కంఠశోభ మైన మధువైరిగాత్రం మాంగల్యదం అయినది"- అని అంటూ ఉద్దేశ్యవిధేయాలనుమార్చి అన్వయించి కొందఱు వ్యాఖ్యానించడం కవిహృదయాన్ని అనుసరిస్తున్నదా!- అని సహృదయరసికులు విమర్శించి నిర్ణయించాలి.

23. అర్ఘ్యం సమర్ప్య నియమై ర్నిగమప్రసూనైః
నాథం త్వయా కమలయా చ సమేయివాంసమ్ ।
మాతశ్చిరం నిరవిశన్ నిజమాధిరాజ్యం
మాన్యా మనుప్రభృతయోఽపి మహీక్షితస్తే ॥

మాతః = తల్లీ! గోదాదేవీ!, మాన్యాః = గౌరవింపదగిన, మనుప్రభృతయః= మనువు మొదలైన, తే మహీక్షితః అపి = ఆ ప్రభువులుకూడా, త్వయా = నీతో కమలయా = లక్ష్మీదేవితో కలిసి, సమేధివాంసం = వేంచేసి ఉండే, అర్చ్యం = పూజించదగిన, నాథం = నీ నాయకుని, నియమైః = నియమాలతో, నిగమప్రసూనైః = ఆగమాలలో చెప్పబడ్డ పుష్పాలతో, సమర్చ్య = చక్కగా పూజించి, నిజం = తమయొక్క, ఆధిరాజ్యం = అధికారాన్ని, చిరం = చిరకాలం, నిరవిశన్ = అనుభవించారు.

తల్లీ! గోదాదేవీ! కీర్తించదగినవారైన ఆ మనువు మొదలైన మహారాజులు నీతో, లక్ష్మీదేవితో కూడి ఉండే పూజ్యుడైన నీ నాథుని నియమాలతో కూడిన వేదపుష్పాలతో ఆరాధించి, తమ సామ్రాజ్యాన్ని చిరకాలం పాలించి అనుభవించి ఆనందించారు.

పూదత్తాళ్వార్లు తమ ప్రబంధం ఇరణ్డామ్ తిరువన్దాదిలో **"కోవాకి మానిలమ్ కాత్తు నజ్గణ్ముకప్పే మావాకి చ్చెల్కిట్ట మన్నవరుమ్, పూమేవుమ్ శెజ్గమలనాబియాన్ శేవడిక్కే ఏళ్ పిఱప్పుమ్ తణ్కమలమేయ్న్దార్ తమర్"** అని అనుగ్రహించారు. లోకంలో మహారాజాధిరాజులై ఉండేవారంతా చిరకాలం భగవానుని ఆరాధించే తత్ఫలంగా ఆధిరాజ్యాన్ని పొందారు- అని ఆ పాశురంలోని భావం. వారు కేవలం బ్రహ్మచారి నారాయణుని ఆరాధించి, ఆ ఫలాన్ని పొందలేదు. లక్ష్మీదేవితో, ఆణ్డాళ్తో కూడిన భగవానుని ఆరాధించే ఆ అధికారాన్ని పొందారు- అని ఈ శ్లోకంలో శ్రీదేశికులు తెల్పుతున్నారు.

గోదాదేవి, పెరియాళ్వార్ల కుమార్తెకదా! ఈమె కాలానికి చాలా ముందున్న మనువు మొదలైన చక్రవర్తులు ఈమెతోకూడిన భగవానుని ఆరాధించారు- అని అనడం పొసగుతుందా? - అని సందేహించవద్దు. మొదటి శ్లోకంలో **"సాక్షాత్ క్షమామ్"** అని పల్కిన రీతిలో భూదేవియే ఇక్కడ వివక్షితమని గ్రహించాలి. భూదేవికి ఆమె అంశతో అవతరించిన గోదాదేవికి మధ్య అభేధభావనతో పల్కిన సూక్తి ఇది.

24. ఆర్ద్రాపరాధిని జనేఽప్యభిరక్షణార్థం
రజ్గేశ్వరస్య రమయా వినివేద్యమానే ।
పార్శ్వే పరత్ర భవతీ యది తత్ర నాసీత్
ప్రాయేణ దేవి ! వదనం పరివర్తితం స్యాత్ ॥

దేవి = గోదాదేవీ !, జనే = చేతనసమూహం, ఆర్ద్ర+అపరాధిని అపి = అపరాధాలను చేసి కడుగుకొన్న చేతులు ఎండనివారైనా, అభిరక్షణార్థం =వారిని చక్కగా కాపాడడంకోసం, రమయా = లక్ష్మీదేవిచే, రంగేశ్వరస్య = శ్రీరంగనాథునకు, వినివేద్యమానే = విన్నపం చేయబడేటపుడు, తత్ర = అక్కడ, పరత్ర పార్శ్వే = వేఱొక వైపు, భవతీ = నీవు, యది న ఆసీత్ = లేకపోయినట్లయితే, వదనం = అతని ముఖం, ప్రాయేణ బహుశః పరివర్తితం = తిప్పుకోబడినదిగా, స్యాత్ = అయిఉండేది.

"క్రొత్త కొత్తగా అపరాధాలను చేస్తూ ఉండే చేతనుల విషయంలోకూడా వారి చేయి విడువకుండా సంరక్షణమే చేయాలి'' అని లక్ష్మీదేవి శ్రీరంగనాథునకు తెలిపే సమయంలో, అపుడు భగవానునకు వేఱొక వైపులో, ఓ గోదాదేవీ ! నీవు లేకుండా ఉండి ఉంటే, లక్ష్మీదేవి చేసే పురుషకారంలో ఆ శ్రీరంగనాథుడు వైముఖ్యాన్ని చూపి, తన ముఖాన్ని పక్కకు తిప్పుకొని ఉండేవాడు కదా!

పరమకృపను కల పరమపురుషుడు అపరాధాలను చేసిన చేతనులను రక్షించడంలో సహజంగానే కుతూహలాన్ని కలవాడు. అయినా, కొన్ని సందర్భాలలో, చేతనులు చేసిన పాపాలను లెక్కించకుండానో, క్షమించియో, వాటిని భోగ్యాలుగా గ్రహించియో అనుగ్రహించకుండా, ఆ దోషాలను లెక్కించి నిగ్రహాన్ని చూపడంలో ఆ స్వామికి స్వాతంత్ర్యం ఉన్నది. అందువల్ల వారిని దండించాలనికూడా ఒక్కొక్క సమయంలో అతడు భావించవచ్చు. అటువంటి సమయాలలో, ఏ సమయంలోను నిగ్రహం అనేది తెలియని లక్ష్మీదేవి భగవానునకు కొన్ని ఉద్బోధలను చేయాలని ప్రయత్నిస్తుంది. "స్వామీ ! ఇసుక (నిండిన) అన్నంలో రాళ్ళను ఏరేవారు ఎవరైనా ఉంటారా? దోషమే మూర్తీభవించిన వీరి విషయంలో మంచిని వెదకడం, అది లేదని వీరి చేయి విడవాలని చూడడం తగినదేనా? సంపూర్ణంగా అపరాధాలను చేసిన వారైనా, తర్వాత కొంచెం పశ్చాత్తాపాన్ని పొంది, శ్రీచరణసన్నిధిని చేరి ఆశ్రయించిన వారి విషయంలో కూడా మీరు నిగ్రహాన్నే ప్రదర్శిస్తే, ఇక మీ అనుగ్రహానికి లక్ష్యం ఏముంటుంది చెప్పండి? ఇటువంటివారి విషయంలోకదా నేను పురుషకారం చేయాలి. దోషాలను చేసి, అనుతాపలేశంకూడా లేకుండా విముఖులై ఉండే చేతనుల విషయంలో మీ స్వాతంత్ర్యం ప్రవర్తించవచ్చుకదా! స్వల్పమైన ఆభిముఖ్యం కల్గినవారైన ఇటువంటివారిని మీరు రక్షించడం తప్పని సరి'' అని లక్ష్మీదేవి భగవానుని చూచి ఉద్బోధిస్తుంది.

ఈ విధంగా లక్ష్మీదేవి పలికే వచనాలను విని భగవానుడు "ఎప్పుడూ ఈమెకు ఈ విధంగా పల్కడమే కదా పని! ఈమె మాటలను వింటే శాస్త్రాలకు, మన ప్రభుత్వానికి జలాంజలి చేయవలసి వస్తుంది. అందువల్ల, ఈమె మాటలను నేను పట్టించుకోకూడదు" అని భావించి ముఖాన్ని పక్కకు తిప్పుకోవాలని చూస్తాడు. లక్ష్మీదేవి వేంచేసి ఉండే వైపునుండి ఇంకొక వైపుకు తిప్పుకోవాలని స్వామి ఆవిధంగా చూచినపుడు, ఆ వైపున గోదాదేవి వేంచేసి ఉన్నందువల్ల, ముఖాన్ని ఆ వైపులో తిప్పుకోవడం అసాధ్యమవుతుంది. ఎందుకు ? అంటే, చేతనుల విషయంగా భగవానునకు ఆణ్డాళ్ చేసే ఉద్బోధం లక్ష్మీదేవి ఉద్బోధనకు మించి ఉంటుంది తప్ప, తక్కువగా ఉండదు. అందువల్ల, ఆ వైపుగా ముఖాన్ని తిప్పినా భగవానునకు స్వాభీష్టం నెఱవేరే అవకాశం లేదు. తేలుకు భయపడి పరుగెత్తి పులినోటికి పడిన రీతిలో, లక్ష్మీదేవి ఉపదేశాలను వినకుండా, ముఖాన్ని తిప్పుకొన్నందువల్ల ప్రయోజనం లేదుకదా ! గోదాదేవి ఉపదేశాలకు చెవి ఒగ్గవలసినదే తప్ప వేఱు గతి స్వామికి లేదు. దీనిని గమనించిన స్వామి **"పాయాదీషత్ప్రచలితపదో నాపగచ్ఛన్ న తిష్ఠన్ మిథ్యాగోపస్స్వపది నయనే మీలయన్ విశ్వగోప్తా"** (కొంచెం కదిపిన పాదాలను కలవాడై ముందుకు పోకుండా, నిలువకుండా ఉన్నవాడై, వెంటనే కన్నులను మూసికొనే ఆ విశ్వరక్షకుడైన కపటగోపాలుడు రక్షించుగాక) అనే రీతిలో నిరుత్తరుడు కావలసినదే. "లక్ష్మీదేవి చెప్పిన రీతిలో నడచుకోవడమే మనకు గతి" అని అతడు నిశ్చయించుకోవలసివస్తుంది.

దీనివల్ల పురుషకారత్వైకాంతికమైన కరుణాతిశయంలో గోదాదేవి లక్ష్మీదేవినికి మించి ఉంటుంది -అని స్పష్టపడుతున్నది. **"జనే"** అనే సప్తమీవిభక్తిని విషయసప్తమిగా గ్రహించవచ్చు. సతిసప్తమిగాకూడా గ్రహించవచ్చు. **"ప్రాయేణ"** అనే పదం ఉత్ప్రేక్షావ్యంజకం.

25. గోదే ! గుణైరపనయన్ ప్రణతాపరాధాన్
భ్రూక్షేప ఏవ తవ భోగరసానుకూలః ।
కర్మానుబన్ధిఫలదానరతస్య భర్తుః
స్వాతన్త్ర్యదుర్వ్యసనమర్మభిదా నిదానమ్ ॥

గోదే = గోదాదేవీ ! గుణైః = నీగుణాలతో, ప్రణత +అపరాధాన్ = శరణాగతి చేసినవారి దోషాలను, అపనయన్ = తొలగించేదై, భోగరస + అనుకూలః = భోగరసానికి తగినదై ఉండే, తవ = నీయొక్క, భ్రూక్షేపః ఏవ = కనుబొమల కదలికయే, కర్మ+అనుబంధి = కర్మలకు తగిన (సంబంధించిన), ఫల = ఫలాన్ని, దాన = ఇవ్వడంలో, రతస్య = ఆదరాన్ని కల, భర్తుః = (నీ) వల్లభుని, స్వాతంత్ర్య= నిరంకుశస్వాతంత్ర్యంచే కలిగే, దుర్వ్యసన = కఠినమైన కార్యంలోని, మర్మభిదా = మర్మస్థానాలను భేదించడానికి, నిదానం = మూలకారణం.

గోదాదేవీ ! విలాసచేష్టితాలతో ఆశ్రితులైన చేతనుల అపరాధాలను లేకుండా చేసే, శృంగారరసానుభవసామగ్రిలో ఒకటిగాను ఉండే నీ కనుబొమల కదలికలు కర్మానుగుణంగా ఫలాన్ని ఇవ్వాలని కోరే భగవానుని స్వాతంత్ర్యవ్యసనమనే మర్మస్థానాన్ని ఖండించడంలో మూలకారణం అవుతున్నవి.

"వైషమ్యనైర్ఘృణ్యే న, సాపేక్షత్వాత్" అనే బ్రహ్మసూత్ర సిద్ధాంతానుసారం భగవానుడు తనకు వైషమ్యనైర్ఘృణ్య దోషాలు స్పృశించని రీతిలో జీవులు వారు వారు చేసే సత్కర్మ-దుష్కర్మలను తగినట్లు ఫలాన్ని ఇవ్వగోరుతాడు. కనుక, చెడ్డ కర్మలకు తగిన దండలనే భగవానుడు ఇస్తాడు. అనుగ్రహించే అవకాశాలు చాలా అరుదు. ఈ స్థితిని గోదాదేవి చూచి సహించలేదు. భగవానుని తన దారిలోకి తెచ్చుకొని, తన మాట జవదాటని రీతిలో చేయడంకోసం ఒక ఉపాయాన్ని అన్వేషిస్తుంది. శృంగార లీలారసాన్ని ఆదరించే స్వామి సమక్షంలో ఒక విధమైన భ్రూభంగవిక్షేపాన్ని గోదాదేవి చేసినంతలోనే అతడు ఆమె చెప్పిన దారిలోకి వస్తాడు. జీవులు, వారు వారు చేసిన కర్మలకు అనుగుణంగానే ఫలాన్ని ఇవ్వాలి- అనే సంకల్పాన్ని పొందిన భగవానుని వ్రతం భగ్నమైపోతుంది- అని భావం.

శ్రీవచనభూషణదివ్యగ్రంథంలో **"ఈశ్వరనై అఴకాలే తిరుత్తుమ్"** అనే చోట వ్యాఖ్యానంలో - **"కణ్ణై ప్పురట్టుతల్, కచ్చై నెకిఴ్త్తుదల్ శెయ్తు తన్నఴకాలే అవనై పిచ్చేఱ్ఱి త్తాన్ శొన్నపడి శెయ్దల్లతు నిఱ్కమాట్టాదపడి పణ్ణి"** (కళ్ళను తిప్పడం, కంచుకాన్ని తొలగించడం చేసి, తన అందంతో అతనిని పిచ్చెక్కించి, తాను చెప్పినట్లు చేస్తే తప్ప నిలువలేనట్లుగా చేసి) అనే దివ్యసూక్తులు ఇక్కడ అనుసంధేయాలు. భట్టర్ శ్రీగుణరత్నకోశంలో **"ఉపాయైః విస్మార్య స్వజనయసి"** (ఉపాయాలతో విస్మరింపజేసి, రక్షింపజేస్తుంది) అని పల్కిన సందర్భలోని **"ఉపాయ"** శబ్దంచే ఇవి అన్నీ వివక్షితాలు.

ఆణ్డాళ్ భగవానునిపట్ల భోగప్రవణయై ఉండడం సాపరాధచేతన సంరక్షణ కోసమే- అనే అంశం ఈ శ్లోకంలో తెలుపబడింది. మొదటి పాదంలోని **"గుణైః"** అనే పదం గోదాదేవి గుణాలను తెలుపదు. ఆమె చేసే భ్రూవిక్షేపాల గుణాలను తెలుపుతుంది. భగవానుని స్వాధీనం చేసికోవడానికి ఉపయోగపడే ఇక్కడ స్వభావమే గుణశబ్దంచేత వివక్షితం.

"స్వాతంత్ర్యదుర్విషహమర్మభిదానిదానమ్" - అని కొందఱి పాఠం. అందులో స్వారస్యం లేదు. మర్మమంటే ప్రాణస్థానం. ఇక్కడ దానిని ఛేదించడమంటే- స్వాతంత్ర్యాన్ని పూర్తిగా లేకుండా చేయడమే.

26. **రఙ్గే తటిద్గుణవతో రమయైవ గోదే !**
కృష్ణామ్బుదస్య ఘటితాం కృపయా సువృష్ట్యా ।
దౌర్గత్యదుర్విష వినాశసుధానదీం త్వాం
సన్తః ప్రపద్య శమయన్త్యచిరేణ తాపాన్ ॥

గోదే = గోదాదేవీ !, రంగే = శ్రీరంగంలో, రమయా ఏవ = లక్ష్మీదేవిచేతనే, తటిద్గుణవతః = మెఱుపు తీగను కల్గినది అయిన, కృష్ణ+ అంబుదస్య = శ్రీకృష్ణుడనే (శ్రీరంగనాథుడనే) నీలమేఘంయొక్క, కృపయా = కరుణ అనే, సువృష్ట్యా = మంచి వర్షంతో, ఘటితాం = కూడినదై, దౌర్గత్య = సంసారమనే, దుర్విష = క్రూరవిషాన్ని, వినాశ = నాశం చేయడానికి తగిన, సుధానదీం = అమృతనది అయిన త్వాం = నిన్ను, ప్రపద్య = శరణు పొంది, సంతః = సత్పురుషులు, తాపాన్ = సంసారతాపాలను, అచిరేణ = త్వరగా, శమయంతి = ఉపశమింపజేసి కొంటున్నారు.

గోదాదేవీ ! శ్రీరంగంలో వేంచేసి ఉండేవాడు, పిరాట్టి అనే మెఱుపు తీగను కలవాడు, కాలమేఘంవంటివాడు అయిన శ్రీరంగనాథుని కృపావర్షంచేత జనింపచేయబడి, సంసారమనే క్రూరవిషాన్ని తీర్చే విషయంలో అమృతనదివలె ఉండే నిన్ను సత్పురుషులు సేవించి వెంటనే సకలతాపాలు తొలగినవారవుతున్నారు.

ఈ శ్లోకంలో గోదాదేవి అమృతనదిగా రూపణం చేయబడింది. లోకంలో నది మేఘం కురిసే వర్షంవల్ల ఏర్పడుతుంది. అది ఆ యా జనుల తాపాల శాంతిని కల్గిస్తున్నవి. ఈ గోదాదేవి అనే అమృతనదికూడా ఒక కాలమేఘంయొక్క వర్షంవల్లనే

ఉదయించింది. **"కొణ్డల్ వణ్ణన్"**గా కీర్తింపబడే శ్రీరంగనాథుడే ఇక్కడి కాలమేఘం. ఆ స్వామికృపాజలమే వర్షంగా ఉదయించింది. అటువంటి వర్షంవల్ల గోదాదేవి అనే నది ఉదయించింది- అని చెప్పడంలోని తాత్పర్యం. ఏమి ? అంటే, భగవానుడు మనవంటి సంసారచేతనులను ఉద్ధరించాలనే పరమకృపను కలవాడై, దివ్యప్రబంధాలను అనుగ్రహించడంకోసం గోదాదేవిని అవతరింపజేశాడు- అన్నది ఆ తాత్పర్యం. నది తనలో మునిగి స్నానం చేసేవారికి వెంటనే వారి తాపాలను తీరుస్తుంది. గోదాదేవి కూడా తన పట్ల అభినివేశాన్ని కల్గి, ఆశ్రయించినవారిని తన శ్రీసూక్తుల తోను, తన దివ్యమంగళ విగ్రహానుభవప్రదానంతోను తాపత్రయాలు తీరినవారినిగా చేస్తుంది- అని భావం.

భగవానుని మేఘంగా పల్కినపుడు, మేఘంలో మెఱుపు తీగ వెల్గే రీతిలో, ఈ మేఘంలోకూడా మెఱుపుతీగ ఉన్నదా ? అనే ప్రశ్న రాగా, "ఉన్నది'' అని బదులిస్తున్నది- మొదటి పాదం. వర్షించడానికి సిద్ధంగా ఉండే మేఘం మెఱుపుతీగ కాంతితో కూడి ఉంటుంది కదా !

"రమయా" అనే తృతీయావిభక్తికి అభేదం అర్థంహొ **"ధాన్యేన ధనవాన్"** అనే ప్రయోగాలలోవలె. తటిద్గుణమంటే విద్యుల్లత. **"కృష్ణాంబుదస్య"** అనే ప్రయోగంలో శ్లేష ఉన్నది. కృష్ణపదం నల్లని రంగును కల వస్తువును, భగవానుని నిర్దేశిస్తుంది. కనుక నల్లని మేఘంయొక్క- అని నదీ పక్షంలో అర్థం. భగవానుడనే మేఘంయొక్క- అని గోదాదేవిపక్షంలో అర్థం. **"దౌర్గత్యమ్"** అనే పదం సంసారాన్ని తెలుపుతుంది; దారిద్ర్యాన్ని తెల్పుతుంది. దౌర్గత్యమనే క్రూరవిషం నాశాన్ని పొందడానికి కారణభూతమైన అమృతనది- గోదాదేవి. ఇక్కడ **"గోదా"** పదంచేత గోదావరీనది కూడా ధ్వనిస్తుంది.

27. **జాతాపరాధమపి మా మనుకమ్ప్య గోదే !**
గోప్త్రీ యది త్వమసి యుక్త మిదం భవత్యాః ।
వాత్సల్యనిర్భరతయా జననీ కుమారం
స్తన్యేన వర్ధయతి దష్టపయోధరాఽపి ॥

గోదే = ఓ గోదాదేవీ !, త్వం = నీవు, జాత+అపరాధమ్ అపి = అపరాధాలను చేసినవాడను అయినా, మాం = నన్ను (చూచి), అనుకంప్య = అయ్యో ! అని కరుణను చూపి, గోప్త్రీ = కాపాడేదానివిగా, యది అసి = అయినట్లయితే, ఇదం =

ఇది, భవత్యాః = నీకు, యుక్తం = తగినదే, జననీ = తల్లి, దష్ట = చంటి బిడ్డచే కఱువబడ్డ, పయోధరా అపి = స్తన్యాన్ని కల్గినదైనా, వాత్సల్యనిర్భరతయా = వాత్సల్యగుణంయొక్క పరిపూర్ణతచేత, కుమారం = పుత్రుని, స్తన్యేన = స్తన్యక్షీరంలో, వర్ధయతి = పోషిస్తున్నది (కదా).

గోదాదేవీ! నీవు అపరాధి అయిన నన్ను దయ చూపి రక్షించినట్లయితే, అదే నీకు తగినది కాగలదు. నా దోషాలలో నీవు దృష్టి పెట్టకూడదు. ఎందుకు ? అంటే, తల్లి. తన శిశువు పాలు తాగేటపుడు తన స్తన్యాన్ని కొఱికి కొంచెం బాధ కల్గించినా, ఆ బిడ్డను తల్లి కోపగించుకోకుండా తన స్తన్యపానంద్వారా పెంచుతుంది కదా.

గోదాదేవికి దేశికులకుమధ్య సంవాదంరూపంలో శ్లోకార్థం వివరించబడు తున్నది.

దేశికులు : తల్లీ ! నన్ను నీవు రక్షించాలి.

ఆణ్డాళ్ : అపరాధివి అయిన నిన్ను రక్షించలేను.

దేశికులు : గోదాదేవీ ! నేను అపరాధిని అనే మాట నిజమే. అయినా, నీవు కరుణాబ్ధివి కనుక నన్ను రక్షించడం నీకు కర్తవ్యం సుమా !

ఆణ్డాళ్ : నేను కరుణాబ్ధి అని నీకు ఎవరు తెలిపారు ?

దేశికులు : దీనిని వేఱెవ్వరైనా తెలియజేయాలా ? నీవు తల్లివి కదా ! తల్లికి ఉండే గుణాన్నిగూర్చి బిడ్డకు తెలియదా ?

ఆణ్డాళ్ : తల్లి అయినా, అపరాధాలను చేసే కుమారులను ఆమె దండిస్తుంది కదా ! లోకంలో దీనిని మీరు చూడలేదా !

దేశికులు : తల్లీ ! నేను చెప్పే మాటను విను. బిడ్డలు తల్లి స్తనాన్ని పాలుతాగే సమయంలో ఒక్కొక్క సమయంలో కొఱుతారు. అయినా, తల్లి వాత్సల్యాతిశయంతో స్తన్యాన్ని ఇచ్చి వారిని పెంచుతుంది. ఇదే లోకంలో సహజమైన, చూడబడే విషయం. అంతే తప్ప తల్లి తన బిడ్డ విషయంలో నిగ్రహాన్ని చూపదు. అదే రీతిలో, నేను కూడా నీచే అనుగ్రహింపబడవలసినవాడనే తప్ప నిగ్రహింపబడ దగినవాడనుకాను.

ఏమాత్రం జ్ఞానం లేని చిన్న శిశువువంటి నన్ను అనుగ్రహించి, దోషాలనే ఉపహారంగా గ్రహించి రక్షించాలని అనడం -ఇందులోని పరమతాత్పర్యం.

28. శతమఖమణినీలా చారుకల్హారహస్తా
స్తనభరనమితాఙ్గీ సాన్ద్రవాత్సల్యసిన్ధుః ।
అలకవినిహితాభిః స్రగ్భి రాకృష్టనాథా
విలసతు హృది గోదా విష్ణుచిత్తాత్మజా నః ॥

శతమమణినీలా = ఇంద్రనీలమణులవలె నీలవర్ణాన్ని కల్గినది, చారు = అందమైన, కల్హార = కలువపూవును, హస్తా = కరంలో కల్గినది, స్తనభర = స్తనాల భారంచేత, నమిత + అంగీ = కొంచెం వంగిన శరీరాన్ని కల్గినది, సాంద్రవాత్సల్య= దట్టమైన (మిక్కిలి అయిన) వాత్సల్య గుణానికి, సింధుః = సముద్రంవంటిది, అలకవినిహితాభిః = ముంగురులలో అలంకరించుకొన్న, స్రగ్భిః= పూమాలికలతో, ఆకృష్టనాథా = నాథుని ఆకర్షించినది అయిన, విష్ణుచిత్త+ ఆత్మజా = విష్ణుచిత్తుల పుత్రిక అయిన, గోదా = గోదాదేవి, నః హృది = మా హృదయంలో, విలసతు = ప్రకాశించాలి.

స్తుతిని పరిసమాప్తి చేయదలచిన శ్రీదేశికులు, ఆణ్డాళ్ ఎల్లప్పుడు తమ మనస్సులో వేంచేసి ఉండాలని ప్రార్థిస్తూ, ఆ ఆణ్డాళ్‌యొక్క దేహగుణాలను, ఆత్మగుణాలను, చరిత్రలోని ముఖ్యమైన అంశాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, సహృదయ హృదయహారి అయిన శైలిలో చాలా అద్భుతంగా స్తుతిస్తున్నారు. ఈ స్తుతిలోని మిగిలినశ్లోకాలన్నీ ఒక ఎత్తు కాగా, ఈ శ్లోకం మాత్రం ఒక ఎత్తు- అని రసికులు అంటారు.

(శతమఖమణినీలా)- ఇంద్రనీలరత్నంవలె నీలవర్ణంతో ప్రకాశిస్తున్నది.

(చారుకల్హారహస్తా) - అందమైన ఎఱ్ఱ తామరపూవును శ్రీహస్తంలో ధరించినది. ఈ విశేషణం అర్చావతారానుభవాన్ని తెల్పుతుంది.

(స్తనభరనమితాంగీ) - **"ఊనిడైయాழி శఙ్గుత్తమర్క్కెన్షు ఉన్నిత్తెழுన్దఎన్ తడములైకళ్" అని, "కొఙ్గైమేల్ కుఙ్కుమత్తిన్ కుழம்బ్బழிయ ప్పుకున్దు ఒరు నాళ్ తఙ్గుమేల్ ఎన్నావి తఙ్గుమ్" అని, "కొఙ్గైత్తలమివై నోక్కి క్కాణీర్ కోవిన్దనుక్కల్లాల్ వాయిల్ పోకా" అని "కొమ్మైములైకళ్ ఇడర్ తీర క్కోవిన్దఱ్కోర్ కుఱ్ఱేవల్ ఇమ్మై ప్పిఱవి శెయ్యాదే ఇని ప్పోయ్ చ్చెయ్యుమ్ తవన్దాన్ ఎన్ ?"** అని అనుగ్రహించిన రీతిలో భగవద్విషయంలో అభినివేశాన్ని పొందిన అవయవవిశేషాన్ని కల్గినదని భావం. ఆణ్డాళ్‌కు కల భక్తిభావాన్ని సూచించడం ఇచటి ధ్వన్యర్థం.

(సాంద్రవాత్సల్యసింధుః) - మనవంటివారైన మూఢులట్ల వాత్సల్యమే మూర్తీభవించినది - అని భావం.

(అలకవినిహితాభిః స్రగ్భిరాకృష్టనాథా) -**"స్వోచ్ఛిష్టాయాం స్రజి నిగళితం యా బలాత్కృత్య భుంక్తే"** అనే భట్టర్ శ్రీసూక్తిని మనస్సులో పెట్టుకొని ఈ విశేషణాన్ని దేశికులు ప్రయోగించారు. తాను ముడుచుకొని తీసి ఇచ్చిన మాలికతో భగవానుని ఆనందంపజేసి, అతడు తన దారిలోకి వచ్చేటట్లు చేసికొన్నది- అని భావం.

ఈ విధంగా గొప్పతనాన్ని కల్గిన, భట్టనాథుల పుత్రిక అయిన గోదాదేవి ఎల్లప్పుడు నా హృదయంలోపల అధివసించి ఉండాలి- అని శ్రీదేశికులు అంటున్నారు.

గోదాదేవి **"వల్లవెన్ తోళ్ళి"** అనే పాశురంలో **"విల్లిపుదువై విట్టుశిత్తర్‌తజ్గళ్ తేవరై వల్ల పరిశు వరువిప్పరేల్ అతు కాణ్డుమే"** అని పెరియాళ్వార్ల పుత్రికగా తాను పెరిగిన విషయాన్ని తనకొక నిధిగా తలచినందువల్ల ఈ ఆచార్యవర్యులు ఈ స్తుతిలో ఆరంభంలో **"శ్రీవిష్ణుచిత్తకులనందనకల్పవల్లీమ్"** అని ఉపక్రమించి, **"విష్ణుచిత్తాత్మజా"** అని పూర్తిచేశారు.

29. **ఇతి వికసితభక్తే రుత్థితాం వేంకటేశాత్**
బహుగుణరమణీయాం వక్తి గోదాస్తుతిం యః ।
స భవతి బహుమాన్యః శ్రీమతో రజ్గభర్తుః
చరణకమలసేవాం శాశ్వతీ మభ్యుపైష్యన్ ॥

వికసితభక్తేః = వికసించిన భక్తిని కల్గిన, వేంకటేశాత్ = వేంకటేశకవివల్ల, ఇతి = ఈ విధంగా, ఉత్థితాం = ఆవిర్భవించినది, బహుగుణ = పలు గుణాలతో, రమణీయాం = అందమైన, గోదాస్తుతిం =గోదాస్తుతిని, యః =ఎవడు, వక్తి = అనుసంధిస్తాడో, సః = అతడు, శ్రీమతః = ఏనాడూ లక్ష్మీదేవిని విశ్లేషించని, రంగభర్తుః = శ్రీరంగనాథుని, శాశ్వతీం = నిత్యమైన, చరణకమలసేవాం = శ్రీచరణ పద్మాల కైంకర్యాన్ని, అభ్యుపైష్యన్ = పొందేవాడై, బహుమాన్యః= అతనికి చాలా ఆదరణీయుడు, భవతి = అవుతున్నాడు.

భక్తివికాసాన్ని కల్గినవారైన శ్రీవేంకటనాథార్యులవల్ల ఈ విధంగా అవత రించిన, శబ్దాలంకార- అర్థాలంకారపుష్టితో కూడిన గోదాస్తుతిని ఎవడు పఠిస్తాడో, అతడు నిత్యకైంకర్యసామ్రాజ్యాన్ని పొందినవాడై, శ్రీరంగనాథుని బహుమానానికి పాత్రుడు కాగలడు.

స్తుతిచివరలో ఫలశ్రుతిని పల్కి శ్రీదేశికులు స్తుతిని ముగించారు. "గోదాస్తుతి ఆనే కృతిని రచించాలని నేనే ప్రయత్నించి ప్రవర్తించలేదు. భక్తిబలాత్కారంవల్ల ఈ విధంగా ఒక స్తుతి సకలగుణసంపన్నమై స్వయంగానే ఆవిర్భవించింది"- అని పూర్వార్ధంలో పలికారు.

ఇటువంటి ఈ స్తుతిని పఠించేవారు కాలాంతరంలో (ఏతద్దేహావసాన సమయంలో) **"నలమన్దమిల్లదోర్ నాడు"** అయిన పరమపదంలో నిత్యకైంకర్య సామ్రాజ్యాన్ని పొందుతారు. ఈ విభూతిలో వేంచేసి (జీవించి) ఉన్నంతవరకు శ్రీరంగాన్ని కోవెలగా చేసికొన్న శ్రియఃపతి అనుగ్రహానికి పాత్రమై, ఆనందంగా జీవిస్తారు- అని అంటూ ఫలశ్రుతిని పల్కి ఈ స్తుతిని శ్రీదేశికులు పూర్తిచేశారు.

కవితార్కిక సింహాయ కల్యాణగుణశాలినే ।
శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాన్తగురవే నమః ॥